

"Turpa kiinni, mun OmaPoliisi soittaa"

Jutta Antikainen

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

"Turpa kiinni, mun OmaPoliisi soittaa"

Vaikuttavuustutkimus Helsingin poliisilaitoksen
Nuorisoryhmän OmaPoliisi-toimintamallista

Jutta Antikainen
Turvallisuusjohtaminen YAMK
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2019

Jutta Antikainen

Turpa kiinni, mun OmaPoliisi soittaa" Vaikuttavuustutkimus Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmän OmaPoliisi-toimintamallista

Vuosi 2019

Sivumäärä 67

Opinnäytetyö on työelämän kehittämishanke, jossa pyritään kehittämään Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmässä toteuttavaa OmaPoliisi-toimintamallia sekä mittaamaan toiminnan vaikuttavuutta. OmaPoliisi-toimintaa on kehitetty palvelumuotoilua hyödyntäen. Toiminnan lähtökohtana on asiakaslähtöinen kehittäminen ja suunnittelu siten, että toiminto vastaa myös poliisilaitoksen liiketoiminnallisiin ja muihin tavoitteisiin. Idea OmaPoliisi-toiminnan kehittämisestä on saanut alkunsa arkipäivän todellisesta tarpeesta pohtia tehokkaampia toimintamalleja nuoren rikoskierteen katkaisemiseksi. Asiakaslähtöisyydessä painotetaan varhaista tukea, ennaltaehkäisevää työotetta ja vaikuttavia asiakaslähtöisiä palveluketjuja yli hallintorajojen.

Opinnäytetyössä aihetta lähestytään strategioiden ja nuorisorikollisuuden näkökulmien kautta. Nuorten tekemään rikollisuuteen ja rikollisuuden torjumiseen otetaan poliisitoiminnallinen lähestymiskulma ja keskitytään niihin seikkoihin, joihin oletetaan pystyvän vaikuttamaan nykyhetkessä nimenomaan OmaPoliisi-toiminnan kautta. Nuorena henkilönä tehtyä rikollista toimintaa lähestytään sosiaalisten tekijöiden kautta ja paneudutaan kriminologian selitysmalliin, joka tarkastelee sosiaalisen pääoman ja rikollisuuden välistä suhdetta.

"Turpa kiinni, mun OmaPoliisi soittaa" viittaa kommenttiin, jonka asiakasnuori sanoi ympärillään oleville nuorille OmaPoliisin soittaessa hänelle ensimmäisen kerran esitutkinnan päättymisen jälkeen. OmaPoliisi-toiminta otti tuolloin ensiaskeleita ja puhelua oli edeltänyt keskustelu rikostutkijan kanssa siitä, miten hänen kannattaisi ensimmäinen kontakti asiakkaaseen ottaa. Asiakas oli sijoitettuna lastensuojelulaitokseen maantieteellisesti kauas Helsingistä. Vaihtoehtoina oli, että soitetaan suoraan asiakkaalle, vaikka olettamana oli, että hän olisi muiden nuorten ympäröimänä tai valitaanko sensitiivisempi tapa ja soitetaan henkilökunnan kautta ja pyydetään asiakas yksityiseen tilaan keskustelemaan. Päädyimme siihen, että rikostutkija soittaa suoraan asiakkaalle ja hänen reaktionsa oli myönteinen. Tässä esimerkkitapauksessa ja yleisestikin asiakkaiden suhtautuminen toimintaan on ollut myönteistä ja luottamus OmaPoliisiin on syntynyt melko nopeasti. Se, että nuorella on OmaPoliisi, on ollut ennemminkin positiivinen kuin negatiivinen asia myös vertaisryhmän reaktioihin peilaten.

Vaikuttavuustutkimuksen osalta on realistista todeta, että kyseessä oli varsin lyhyen aikavälin arviointi ja itseasiassa väliarviointi, koska suurin osa asiakkuuksista jatkuvat. Tulosten perusteella OmaPoliisi-toiminnalla on mahdollista vaikuttaa nuoren rikoskierteen katkaisemiseen. Opinnäytetyössä syntyneitä vaikuttavuustutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää interventiomallin jatkokehittämiseen, sekä laaja-alaisemmin Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmän työkäytäntöjen ja menetelmien jalostamiseen.

Asiasanat: Nuorisorikollisuus, Vaikuttavuustutkimus, OmaPoliisi-toiminta

Jutta Antikainen

"Shut up, my PersonalPolice is calling" - Impact Study of the PersonalPolice Operating Model implemented in the Helsinki Police Department's Youth Crime Investigation Group

Year	2019	Pages	67
------	------	-------	----

This thesis is a development project for working life that aims to develop the PersonalPolice operating model implemented by the Youth Investigation Group in the Helsinki Police Department and measure the effectiveness of the operating model. The PersonalPolice operating model has been developed utilizing the service design model. The foundation of the operating model is customer-oriented development and design, working in concert with the business targets and other goals of the police department. The idea of developing the PersonalPolice operating model was created based on a real need to develop more effective operating models to stop juvenile criminal behavior. A particular emphasis is placed on customer-oriented early support, preventive work practices, and goal-oriented customer-oriented service models across administrative boundaries.

This thesis addresses the topic from the perspective of strategy and juvenile delinquency. The thesis approaches youth crime and crime prevention from a policing perspective, and focuses on the specific elements that can be influenced at the present time, in particular through the PersonalPolice model. Juvenile criminal activity is approached through social factors and focuses on a model of criminology that explores the relationship between social capital and crime.

"Shut up, my PersonalPolice is calling" refers to a comment that the customer said to his peers when the PersonalPolice called for the first time following the pre-trial investigation. At that time, the PersonalPolice operating model had just been launched, and the conversation was preceded by a discussion with a criminal investigator about how to make his first contact with the customer. The customer was living in a child welfare institution far from Helsinki, his home town. The alternatives were either to directly call the customer, even if the assumption was that he would be with his peers, or choose a more sensitive way and contact the client through a staff member, who could arrange a more private space to talk. We concluded that the criminal investigator would call the customer directly. The customer's reaction was positive. In this example, and in general, customers' attitudes towards the PersonalPolice model have been positive, and confidence in the PersonalPolice model has increased rapidly. From the perspective of the customer and his peer group, the PersonalPolice model has been received rather positively.

As far as the Impact study is concerned, it is realistic to note that this was a rather short-term assessment and, in fact, a mid-term review, as most of the customer relationships continue. Based on the results, it is possible to affect a juvenile criminal lifestyle by the PersonalPolice operating model. The results of the impact study created in the thesis can be utilized for further development of the intervention model, and more widely for the processing of the working practices and methods of the Helsinki Police Department Youth Crime Investigation Group.

Keywords: Juvenile delinquency, Impact Study, PersonalPolice Operating Model

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Helsingin poliisilaitoksen strategia	7
3	Helsingin poliisilaitoksen toiminta lasten ja nuorten rikosasioissa	8
3.1	Esitutkinta alle 18-vuotiaan epäillyksi tekemässä rikoksessa	10
3.1.1	Kuulustelut	15
3.1.2	Pakkokeinot	16
3.2	Rikosasiälähtöisyydestä asiakaslähtöiseen työhön yhdessä.....	18
4	Katsaus nuorisoriikollisuuteen opinnäytetyön kontekstissa.....	21
5	Sosiaalisen pääoman vaikutus nuoren henkilön rikollisuuteen	25
6	Palvelumuotoilu OmaPoliisi-toimintamallin kehittämisen menetelmänä	28
7	Vaikuttavuus ja sen arviointi	31
7.1	Vaikuttavuuden arvioinnin ajankohtaisuus ja merkitys opinnäytetyön kontekstissa.....	32
7.2	Tutkimuksen rajaus.....	37
7.3	Ohjelmateoria OmaPoliisi-toiminnan ja vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohtana	37
7.4	Vaikuttavuustutkimuksen prosessi	40
7.5	Vaikuttavuustutkimuksen näyttötasot.....	43
8	Tutkimuksen tarkastelua ja tutkimusaineiston avaaminen	45
8.1	Tapaus A.....	45
8.2	Tapaus B.....	46
8.3	Tapaus C.....	47
8.4	Tapaus D.....	48
8.5	Tapaus E.....	49
8.6	Tapaus F.....	49
8.7	Tapaus G.....	50
8.8	Tapaus H.....	51
9	OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuuden arviointi ja johtopäätöksiä	52
10	Pohdintaa, kehittämissuhteita ja jatkotutkimusaihe	56

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on työelämän kehittämishanke. Helsingin poliisilaitoksessa aloitti 1.3.2018 uusi toiminto Nuorisoryhmä. Aikaisemmin rikosten esitutkinta on Helsingin poliisilaitoksessa jakautunut rikoslajeittain. Uuden tutkintaryhmän myötä rikokset, joissa epäilty on alle 18 vuotias, keskitetään Nuorisoryhmään tutkittavaksi. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus käsittelee Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmässä toteutettavaa OmaPoliisi-toimintamallia ja sen vaikuttavuutta yksilötasolla. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa poliisitoiminnassa valtakunnallisesti käyttöönotettava OmaPoliisi-toimintamalli.

Opinnäytetyössä aihetta lähestytään strategioiden ja nuorisorikollisuuden näkökulmien kautta. Sisäministeriön hallinnonalan tavoitetilaa on: ”Suomi on Euroopan turvallisin ja yhdenvertaisin maa”. Poliisi toteuttaa yhteisestä tavoitetilaa, minkä takeena on ammattitaitoinen, palvelualtis, luotettava, yhteistyöhaluinen ja tehokkaasti organisoitu poliisi. (Poliisihallitus, 2017.)

Valtioneuvosto ohjaa poliisitoimintaa hallitusohjelmaan sisältyvien tavoitteiden ja valtioneuvoston hyväksymien periaatepäätösten avulla. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman yhtenä kärkihankkeena on asiakaslähtöisten palveluiden kehittäminen, jossa muutoksen perustana on laaja-alainen yhteistyö julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Ohjelmassa painotetaan varhaista tukea, ennaltaehkäisevää työtä ja vaikuttavia asiakaslähtöisiä palveluketjuja yli hallinnonrajojen. (Valtioneuvosto 2015.) Poliisin tavoitteena vuosina 2018-2021 on keskittyä ongelmakeskeiseen toimintatapaan, jonka tavoitteena on estää yksilöitä ja ryhmiä syrjäytymästä ja ajautumasta rikosmyönteiseen elämäntapaan (Poliisihallitus 2017, 11).

Sisäisen turvallisuuden strategian (Valtioneuvosto 2017, 29-30) mukaan keskeisin sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen. Sosiaalinen, sivistyksellinen ja terveydellinen polarisaatiokehitys lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä. Lisäksi sen katsotaan osaltaan määrittelevän turvallisuusviranomaisten tuottaman reaktiivisen palvelun tarpeen.

Sisäisen turvallisuuden strategian (Valtioneuvosto 2017, 40) arjen turvallisuus -toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on aktiivinen toiminta lasten ja nuorten turvallisuuden parantamiseksi sekä varhainen puuttuminen nuorten syrjäytymiskehitykseen moniammatillisin keinoin. Lisäksi rikoksia ennalta estävät palvelut tulee yhteensovittaa siten, että ne vähentävät mahdollisimman tehokkaasti syrjäytyneiden henkilöiden rikollisuutta. Onnistunut ennalta ehkäisevä tai ennakoiva toiminta vaatii yhä enemmän yhteistyötä toimijoiden kanssa, jotka voivat vaikuttaa rikollisuuden juurisyihin yksilöissä ja ryhmissä.

2 Helsingin poliisilaitoksen strategia

Yleensä kirjallisuudessa esitetään yhdeksi strategian punaiseksi langaksi kilpailu, joka yleisesti mielletään vertailuksi toisiin toimijoihin, tuotteisiin ja palveluihin. Strategiatyö on kuitenkin tärkeää myös organisaatioissa, joissa ei ole kilpailua. (Kim & Mauborgne, 2015.)

Poliisitoimialalla ei varsinaisesti ole markkinaosuuksista kilpailua, koska toimialalle ei pääse kilpailun kautta tarkkojen lainsäädännöllisten rajoitusten vuoksi. Strategiatyön lähtökohtana voidaan nähdä organisaatio suhteessa asiakkaisiin, ei niinkään kilpailijoihin.

Helsingin poliisilaitoksen strategia ja visio on johdettu poliisin strategiasta. Poliisin strategiassa 2017-2020 turvallisuuden varmistaminen, rikollisuuden torjuminen ennakolta, palvelujen tehokas tuottaminen sekä luottamuksen ylläpitäminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen ovat poliisin toiminnan painopisteet. (Poliisi 2017.) Alla olevassa kuvassa on esitetty Helsingin poliisilaitoksen strategia.

TOIMINTA-AJATUS

Autamme, toimimme, ratkaisemme.

Kuvio 1 Helsingin poliisilaitoksen strategia 2020

Poliisin palveluiden kehittäminen vaikuttaa edelleen enemmän organisaatiolähtöiselle, lupapalveluita lukuun ottamatta. Organisaatiolähtöisellä näkökulmalla tarkoitan sitä, että toimintojen kehittämisessä lähtökohtana ovat organisaation sisäiset tarpeet. Esimerkiksi rikostorjunnan osalta rikosten esitutkinta on rikoslajityypeittäin siiloutunutta, jolloin asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne voi jäädä huomioimatta. Lupapalveluiden kehittämisessä on sen sijaan asiakasnäkökulma huomioitu erittäin hyvin esimerkiksi palveluiden voimakkaalla

sähköistämällä asiakaspalvelun ja taloudellisen tehokkuuden parantamiseksi (Valtioneuvosto 2017, 9-12). Poliisitoimintoja olisi yleisesti kehitettävä yksilön ja yhteiskunnan tarpeet huomioiden sekä samalla asiakaslähtöisemmin. Etenkin lapsia ja nuoria koskevien rikosten osalta ennalta estävässä toiminnossa ja esitutkinnassa tarvitaan nopeampia, kokonaisvaltaisempia ja kustannustehokkaampia toimintamalleja.

Eriarvoistuminen ja syrjäytyminen ovat rikollisuuden ja sen uhriksi joutumisen taustatekijöitä (Valtioneuvosto 2017, 13). Poliisin strategisena tavoitteena on keskittyä ongelmakeskeiseen toimintatapaan, jonka tavoitteena on estää yksilöitä ja ryhmiä syrjäytymästä ja ajautumasta rikosmyönteiseen elämäntapaan. Jos nuoren rikoskäyttäytymistä onnistutaan tehokkaasti ehkäisemään tai alkanut rikoskierre katkaisemaan, kyseessä on erittäin konkreettinen syrjäytymisvaaran ehkäiseminen (Kivivuori & Aaltonen 2009, 54).

Helsingin poliisilaitoksen strategian kehittämisalueeksi on valittu ennakoiva toiminta sekä kyky reagoida ja toimia. Yksi selkeä strategian jalkauttamistoimi on se, että poliisilaitokseen on perustettu uusi tutkintaryhmä, Nuorisoryhmä, joka keskittyy tutkimaan rikokset, joissa rikoksesta epäilty on tekohetkellä alle 18 vuotias. Rikosten tutkinnan keskittäminen nopeuttaa ja tehostaa Helsingin alueen nuorten rikosentekijöiden ja nuoriin liittyvien rikosilmiöiden tilannekuvan muodostamista ja ylläpitoa. Tilannekuva muodostetaan analyysin ja tiedonhankinnan avulla. Mahdollisuuksien mukaan toiminnassa pyritään proaktiivisesti ennakoimaan rikollisuuden tai siihen liittyvien ilmiöiden kehitystä.

3 Helsingin poliisilaitoksen toiminta lasten ja nuorten rikosasioissa

Nuorisoryhmä aloitti toimintansa 1.3.2018. Ryhmän rikoskomisariona toimii Marko Forss ja ryhmänjohtaja rikosylikonstaapelina minä, Jutta Antikainen. Lisäksi henkilöstöön kuuluu rikosylikonstaapeli vararyhmänjohtajana, sekä yhdeksän rikostutkijaa. Henkilöstön rekrytoinnissa tavoitteena oli saada ryhmään poliisimiehiä, joilla on sisäinen motivaatio nuorten kanssa työskentelyyn ja että heillä olisi monipuolista osaamista eri poliisitoimintasektoreilta. Saavutimme onnistuneesti tavoitteemme, joka osaltaan mahdollistaa sen, että esimiestasolla on tilaisuus fasilitoida ryhmän toimintapuitteet ja osallistaa henkilöstöä toiminnan luomisessa sekä kehittämisessä. Asiakasrajapinnassa toimiva henkilöstö on avainasemassa strategian ja toimintamallien toteuttamisessa.

Nuorisoryhmän toiminnan lähtökohtana on asiakaslähtöinen kehittäminen ja suunnittelu siten, että toiminto vastaa myös poliisilaitoksen liiketoiminnallisiin ja muihin tavoitteisiin. Keskitetty nuorten tekemien rikosten tutkinta toimintoineen on tärkeässä roolissa esitutkintaprosessin laadun, vaikuttavuuden ja tehokkuuden saavuttamiseksi.

Asiakaslähtöisyydessä painotetaan varhaista tukea, ennaltaehkäisevää työtettä ja vaikuttavia asiakaslähtöisiä palveluketjuja yli hallintorajojen. Lisäksi toiminnassa pyritään toimintamallien ja asiakkaan palveluiden jatkuvaan kehittämiseen.

Tuloksiin ja vaikuttavuuteen pyritään tietojohdoisen poliisitoiminnan, viranomaisyhteistyön ja moniammatillisen verkostoitumisen kautta. Käsitteenä tietojohdoinen poliisitoiminta kytkeytyy poliisitoiminnan johtamiseen ja ohjaukseen. Tietojohdoisen poliisitoiminnan katsotaan olevan johtamisfilosofia tai liiketoimintamalli, joka muun muassa tähtää rikollisuuden vähentämiseen ja ennalta estämiseen sekä rikosten tekemisen vaikeuttamiseen tai häirintään. Lisäksi sen avulla voidaan keskittää poliisiorganisaation toiminnot aktiivisiin ja vakavien rikosten tekijöihin. Tietojohdoisella tarkoitetaan kaikilla poliisitoiminnan tasolla tuotetun tiedon hyödyntämistä. Tietoon perustuva poliisitoiminta voidaan käytännön tasolla ulottaa koskemaan jokaista poliisimiestä, koska tiedon kokoaminen, tallentaminen ja jakaminen on jokaisen poliisin perustehtävä. (Hakaniemi 2012, 44-46.) Tietojohdoisuudella ja kokonaisuuksien huomioimisella on mahdollisuus tehostaa yhteistyötä, karsia päällekkäisyyksiä sekä edistää oikean ja mahdollisimman reaaliaikaisen tiedon välittymistä. Samanaikaisesti pyritään alentamaan kustannuksia ja kasvattamaan asiakkaiden saamaa arvoa. Nuorisoryhmän toiminnalla pystytään synnyttämään arvoinnovaatio, jossa sekä asiakas että organisaatio hyötyvät. (Kim & Mauborgne, 2015.) Lisäksi pyrkimyksenä on parantaa esimerkiksi laatua ja operatiivista tehokkuutta.

Nuorisoryhmässä tutkitaan rikoslajista riippumatta kaikki Helsingin poliisilaitoksen alueella tapahtuneet rikokset, joissa rikoksesta epäilty on ollut tekohetkellä alle 18-vuotias. Poliisin kannalta esitutkinnassa 15-17-vuotiaat asiakkaat ovat oma erityisryhmänsä. Nuorisoryhmässä tutkittavien rikosten kirjo on hyvin laaja, jonka vuoksi esitutkinnassa tulee huomioida myös erilaisten rikostyyppien erityispiirteet. Rikosnimikkeisiin ei tehdä eroa täysi-ikäisten ja alle 18-vuotiaiden välillä. Nuorten tekemiksi epäillyissä rikoksissa tyypillisesti myös asianomistajat sekä todistajat ovat ikätovereita. Alle 15-vuotiaiden rikolliseen tekoon epäiltyjen asiat käsitellään tarvittavilla toimenpiteillä ja yhteistyössä Ankkuri-toiminnan kanssa.

Helsingin poliisilaitoksessa on toiminut moniammatillinen viranomaistiimi Ankkuri jo vuodesta 2012. Ankkuritoimintaa toteutetaan kolmen poliisin, kahden sosiaalityöntekijän ja psykiatrisen sairaanhoitajan voimin. Ankkuritoiminnan käsikirjassa (2019, 23) on kuvattu nuoren ankkuriprosessin yhteinen malli. Prosessikuvauksessa asiakkaan ikäraajaksi on määritelty alle 18-vuotias nuori rikosepäilyn, päihteiden käytön tai hyvinvointiin liittyvien ongelmien osalta. Väkivaltaisen ekstremismin osalta ei ole asetettu ikärajaa. Ankkuritapaamisessa kartoitetaan nuoren ja perheen kokonaisvaltainen tilanne ja tuen tarve sekä ohjataan tarvittaessa palveluihin. Tapaamisiin osallistuminen on vapaaehtoista. Yhteiseen malliin on sisällytetty myös mahdollinen esitutkinta. Helsingin Ankkuritoiminta ei noudata käsikirjassa kuvattua yhteistä prosessia. Nuorten osalta Ankkurin asiakaskuntana ovat

rikollisesta teosta epäilty alle 15-vuotiaat lapset, jotka eivät ole rikosoikeudellisesta vastuullisia. Helsingin Ankkurissa ei myöskään suoriteta esitutkintaa. Helsingissä asiakasmäärät ovat niin suuria, että rajaus rikosoikeudelliseen vastuukään Ankkurissa ja rikostutkinnassa hoidettavien juttujen osalta on pakollinen. Yhteistyö Ankkurin ja Nuorisoryhmän välillä on tiivistä. Mikäli Ankkuri-interventio ei ole tuottanut toivottua tulosta ja lapsi on uudelleen epäiltyä vähäistä vakavampaan rikokseen, hänet voidaan seuraavaksi kuulustella Nuorisoryhmässä rikolliseen tekoon epäiltyä. Näissä tapauksissa käytetään aina tapauskohtaista harkintaa ja konsultoidaan Ankkuritiimin poliisihenkilöitä.

Nuorisoryhmän ydintehtävänä on suorittaa laadukasta, kustannustehokasta, nopeaa ja korjaavaa esitutkintaa. Ennalta estävän rikostorjunnan lähtökohtana on laadukas ja tehokas rikosten paljastaminen ja selvittäminen, mikä lisää kiinnijäämisriskiä ja vähentää rikostenteon houkuttelevuutta (Valtioneuvosto 2014, 5). Nuorisoryhmän erityispainopistealueita ovat OmaPoliisi-toiminta ja ryöstörikokset. Nuorisoryhmän perustamisen jälkeen Helsingin poliisilaitos kykenee toimimaan erittäin kattavasti, tehokkaasti ja yhdenmukaisesti lasten ja nuorten rikosasioiden osa-alueella.

3.1 Esitutkinta alle 18-vuotiaan epäillyksi tekemässä rikoksessa

Rikos voi tulla poliisin tietoon usealla tavalla. Usein asianomistaja eli rikoksen uhri ilmoittaa teosta, jonka hän epäilee olevan rikos. Lapset ja nuoret ilmoittavat varsin harvoin itseensä kohdistuvista rikoksista, vaan heidän huoltajansa tai ulkopuolinen taho kuten koulun henkilökunta, terveydenhoitaja tai muu viranomainen tekevät rikosilmoituksen. Yleisimmin rikokset tulevat esitutkintaan poliisin oman toiminnan tuloksena. Poliisin tietoon tulleet rikokset kirjataan Poliisiasiain tietojärjestelmään PATJAan.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n mukaan poliisin on suoritettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut. Esitutkinta on rikosprosessin ensimmäinen vaihe ja sen tarkoituksena on esitutkintalain 2 §:n mukaan selvittää asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos ja siihen liittyvät teko-olosuhteet, rikoksella aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat. Esitutkinta on mahdollisen rikosoikeudenkäynnin valmistelua, jonka vuoksi siinä on huomioitava asianosaisten ilmituomat tutkintaa koskevat seikat (Kekki 2016, 105). Esitutkintatoimenpiteet voidaan jakaa karkeasti taktiseen ja tekniseen tutkintaan. Taktiseen tutkintaan lukeutuvat esimerkiksi kuulustelut ja teknisellä tutkinnalla tarkoitetaan erilaisten esineellisten todisteiden kuten rikosjälkien tai rikospaikan tutkintaa. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 1-2.)

Poliisin toimintaa säätelee yleislakina poliisilaki (872/2011). Poliisilain yleisiä periaatteita ovat:

1. Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
2. Suhteellisuusperiaate
3. Vähimmän haitan periaate
4. Tarkoitussidonnaisuuden periaate
5. Tehtävien hoitaminen asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaisuutta ja sovinnollisuutta edistäen
6. Tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sekä tarvittaessa niitä on priorisoitava.

Perustuslain säännökset ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset liittyvät myös esitutkintaan ja pakkokeinojen käyttöön. Tärkeimpiä ovat Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus (EIS) ja YK:n kansainvälisiä ihmisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus) sekä Euroopan unionin perusoikeuskirja. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 14-15.)

Rikosten esitutkinnasta säädetään esitutkintalaissa (805/2011). Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava kiireellisesti alle 18-vuotiaan ollessa rikoksesta epäiltynä tai alle 15-vuotiaan rikolliseen tekoon epäiltynä.

Asiakkaan asema esitutkinnassa voi olla rikoksesta epäilty, asianomistaja tai todistaja. Esitutkintalain 4 luvun 9 §:n mukaan henkilölle on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti hänen asemansa esitutkinnassa sekä siihen mahdollisesti tulevista muutoksista. Mikäli henkilön asema on epäselvä, häntä voidaan kohdella esitutkinnassa kuultavana. Henkilön asema on merkittävä, sillä sen perusteella määräytyvät hänen oikeutensa ja velvollisuutensa esitutkinnassa.

Lasten kohtelusta esitutkinnassa säädetään esitutkintalain 4 luvun 7 §:ssä, jonka mukaan alle 18-vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Lisäksi on erityisesti huomioitava, ettei esitutkintatoimista aiheudu lapselle tarpeetonta haittaa hänen työpaikalla, koulussa tai muualla hänelle tärkeässä ympäristössä. Pykälän toisen momentin mukaan, alle 18-vuotiaiden tutkintatoimenpiteet tulee mahdollisuuksien mukaan antaa erityisesti tähän tehtävään perehtyneiden tutkijoiden hoidettavaksi. Säännöksen soveltamisalan piiriin kuuluvat asianomistajana, todistajana ja epäiltynä esitutkinnassa kuultavat. Lapsen rikosoikeudellisen aseman huomioiminen ja työn

teknisluontoisten menetelmien hallinta ovat merkityksellisiä muun muassa esitutkinnan tarkkuuden ja luotettavuuden kannalta (Niemi 2010, 151).

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n mukaan poliisilla, tarkemmin tutkinnanjohtajalla, on mahdollisuus käyttää harkintavaltaa, kuka asetetaan rikoksesta epäillyn asemaan. Ketään ei tulisi asettaa aiheettomasti epäillyn asemaan ja tarvittaessa asiaa voi tarkentaa esiselvityksellä ennen esitutkinnan aloittamista. Esiselvityksessä suoritettavien toimenpiteiden kautta voidaan selvittää, onko syytä epäillä tapahtuneen rikosta ja karsia mahdollisia aiheettomia rikosepäilyjä. Epäillyn leimaantumista rikolliseksi tulisi erityisesti välttää, jolloin esitutkintatoimenpiteiden suorittaminen tulisi ajoittaa niin, ettei niistä aiheudu haittaa esimerkiksi koulun käynnille (Rantaeskola 2014, 128-129).

Asianosaisen ollessa alle 18-vuotias esitutkintaan osallistuu tai ainakin voi osallistua asianosaisen huoltaja hänen laillisena edustajanaan. Esitutkintalain 7 luvun 14 §:n mukaan alle 15-vuotiaan huoltajalla, edunvalvojalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus olla kuulustelussa läsnä riippumatta lapsen asemasta esitutkinnassa. Puhevaltaa käyttää vain laillinen edustaja. Samoilla henkilöillä on oikeus olla läsnä rikosoikeudellisesti vastuussa olevan 15 vuotta täyttäneen asianomistajan tai rikoksesta epäillyn kuulustelussa, ellei siihen ole muuta estettä. Tällainen este voi olla esimerkiksi se, että huoltaja on rikoksesta epäiltynä lapsen henkilöön kohdistuneessa rikoksessa. Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 §:n mukaan henkilöön kohdistuvassa rikoksessa 15 vuotta täyttänyt käyttää itsenäisesti puhevaltaansa huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella.

Esitutkintalain 7 luvun 15 §:n mukaan lasten kuulustelusta on ilmoitettava etukäteen kaikille laillisille edustajille. Lastensuojelu on yleisesti ottaen aina mukana, kun alle 18-vuotiasta epäillään rikoksesta tai rikollisesta teosta. Esitutkintalain 7 luvun 16 §:n mukaan poliisin on ilmoitettava sosiaaliviranomaiselle asiasta hyvissä ajoin ja varattava tilaisuus olla läsnä kuulustelussa, jollei tämä ole selvästi tarpeetonta. Harkinnan läsnäolon tarpeellisuudesta tekee sosiaaliviranomainen poliisilta saamansa ilmoituksen ja lastensuojelulain 24 §:n 2 momentin perusteella. Lisäksi poliisin on viipymättä toimitettava kuulustelupöytäkirja sosiaaliviranomaiselle. Sosiaaliviranomaisen edustajan läsnäolon merkitys korostuu silloin, kun lapsen kumpaakaan huoltajaa ei saada kutsutuksi tai voida kutsua kuulusteluun. Mikäli alle kahdeksantoista vuotiaan kuulusteluun ei saada paikalle avustajaa tai laillista edustajaa taikka sosiaalilautakunnan edustajaa, tulee läsnä olla luotettava esteetön todistaja (HE 222/2010). Esitutkintalain 7 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kuulustelutodistajan käyttö voidaan korvata kuulustelutilaisuuden tallentamisella ääni- ja kuvatallenteeseen, jos siten voidaan riittävän luotettavasti osoittaa kuulustelun suorittamista ja sen aikaiset tapahtumat.

Alle 15-vuotiaaseen rikollisesta teosta epäiltyyn kohdistettavia esitutkintatoimenpiteitä harkittaessa on kiinnitettävä huomiota epäillyn ikään, kehitystasoon ja muihin hänen henkilöönään liittyviin vastaaviin seikkoihin. Esimerkiksi lapsen edustajan ja sosiaaliviranomaisen edustajan läsnäolosta ja antamasta tuesta huolimatta alle 12-vuotiaan epäillyn kuulusteluun on suhtauduttava varauksellisesti. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota ETL 4 luvun esitutkintaperiaatteisiin. (HE 222/2010.) Esitutkintalain 9 luvun 4 §:n mukaan alle 15-vuotiaan asianomistajana ja todistajana kuultavan lapsen kuulustelu on otettava aina video- ja äänitallenteelle, mikäli sitä on tarkoitus käyttää todisteena oikeudenkäynnissä. Rikoksesta epäillylle on varattava mahdollisuus tutustua tallenteeseen ja esittää kuultavalle kysymyksiä.

Rikoksesta epäiltyä on kohdeltava syyttömänä ja esitutkinnassa on huomioitava sekä epäiltyä vastaan että puolesta vaikuttavat seikat ja todisteet (ETL 4 luku 1-2 §:t). Esitutkintalain 4 luvun 3 §:ssä säädetään rikoksesta epäillyn itsekriminointisuoja eli hänen oikeudestaan olla myötävaikuttamatta sen rikoksen selvittämiseen, josta häntä epäillään. Rikoksesta epäillyllä ei siis ole velvollisuutta aktiiviseen toimintaan, tunnustamiseen tai millään tavoin edesauttamaan viranomaisia asian selvittämisessä. Suoja on voimassa koko rikosprosessin ajan ja periaate kuuluu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan vaatimuksen ytimeen, jota sovelletaan myös esitutkintavaiheessa. Itsekriminointisuojan tarkoitus on suojata epäiltyä epäasialliselta kohtelulta viranomaisten taholta. Itsekriminointisuoja ei kuitenkaan koske rikosasioissa käytettäviä pakkokeinoja, joissa viranomainen on aktiivinen toimija. (Kekki 2016, 101, 105, 117-118.)

Rikoksesta epäiltyjen lasten oikeuksia parannetaan lakimuutoksilla, jotka tulevat voimaan 11.6.2019. EU:n lapsidirektiivi määrittää alle 18-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen lasten prosessuaalisia oikeussuojatakeita koskevat vähimmäisvaatimukset. Tavoitteena on parantaa lasten asemaa edelleen, vaikka Suomessa voimassa oleva lainsäädäntö pääasiassa täyttää direktiivin vaatimukset. Poliisitoiminnassa muutokset kytkettyvät erityisesti rikostutkintaan. Poliisin velvollisuutta ilmoittaa epäillylle hänen oikeuksistaan täydennetään. Alle 18-vuotiaalle rikoksesta epäillylle on ilmoitettava muun muassa hänen huoltajansa oikeudesta olla läsnä kuulustelussa. Poliisin on myös ilmoitettava alaikäiselle vapautensa menettäneelle käytettävissä olevista tutkintavankeuden vaihtoehtoista, kuten matkustuskiellosta. (HE 177/2018 vp.) Direktiivi edellyttää myös, että rikoksesta epäiltyjä kohtaavilla poliiseilla on riittävä osaaminen esimerkiksi lapsipsykologiasta ja kuulustelusta (Valtioneuvosto 2018, 26).

Poliisihallitus on laatinut ohjeistuksen, jonka tarkoituksena on yhdenmukaistaa alle 18-vuotiaan kohtaamista poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa sekä kiinnittää erityishuomio lasten hyvinvointiin. Esitutkinnan osalta ohjeessa korostetaan erityisesti uhrin asemassa olevan lapsen kohtaamista. (Poliisihallitus 2013.) Tässä yhteydessä on kuitenkin huomioitava, että

esimerkiksi nuoriin kohdistuva fyysinen väkivalta on useimmin toisten nuorten tekemää (Näsi 2016,1). Nuorten väliset tappelut, jotka tulevat poliisin rikosprosessiin, ovat pahoinpitelyrikoksia, jolloin osallisen nuoren asema esitutkinnassa voi olla sekä asianomistaja että rikoksesta epäilty.

Lapsiin kohdistuneet väkivaltarikokset ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia vammantuottamusta lukuun ottamatta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapsen ollessa asianomistajana esimerkiksi pahoinpitelyrikokseen tai lievään tekemuotoon, esitutkinta on käynnistettävä riippumatta asianomistajan tai hänen huoltajansa vaateista tai mielipiteestä. Esitutkintalain 4 luvun 6 §:n hienotunteisuusperiaate edellyttää kiinnittämään erityistä huomiota kuultavan sensitiiviseen kohteluun henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten sekä seksuaalirikosten tutkinnassa. Edellä mainitut rikokset aiheuttavat uhrille yleisesti enemmän kärsimystä ja traumaa kuin esimerkiksi omaisuusrikokset tai vahingonteot. Lisäksi on huomioitava, että lapsuuteen ja nuoruuteen elämänvaiheena liittyy erityistä haavoittuvuutta. (Honkatukia 2011, 29.)

Toinen huomioitava erityispiirre koskee poliisille ilmoitettuja seksuaalirikoksia, jotka ovat tapahtuneet nuorten kesken. Honkatukia (2011, 29) esittää kriittisen kysymyksen, että kuinka hyvin tunnistetaan lasten ja nuorten keskinäisiin suhteisiin liittyvä haavoittuvuus. Suuri haavoittuvuus liittyy ainakin nuorten välisiin seurustelu- ja seksisuhteisiin. Poliisin tietoon päätyy tapauksia, joissa nuoret ovat harrastaneet seksiä, mutta jossakin vaiheessa toiselle tuleekin sellainen olo, ettei kuitenkaan olisi halunnut. Tai ilmoitus poliisille on tullut Lastensuojelulain 5 luvun 25 §:ssä mainittujen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen veloitettujen toimesta, kun heillä on tehtävässään esille tulleiden tietojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta seksuaalirikosta. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että toinen seurustelusuhteen osapuoli on kertonut esimerkiksi terveydenhoitajalle, että on 14-vuotiaana harrastanut seksiä kumppaninsa kanssa, joka on kaksi vuotta vanhempi. Vaikka nuori ei ole millään tavalla ilmaissut tapahtumien olleen vastentahtoista, asia saatetaan poliisin tietoon. Nuorten välisen seksuaalirikoksen esitutkinnassa asianomistajan lisäksi myös rikoksesta epäilty tai rikolliseen tekoon epäilty on erityisen haavoittuvassa elämänvaiheessa. Poliisin tietoon päätyneen asian taustalla voi olla tasapuolisen seurustelusuhteen lisäksi esimerkiksi nuoren omaehtoista kehitystä vaarantavaa seksuaalikäyttäytymistä. Tällöin herää huoli lapsen hyvinvoinnista ja huolenpidon tarpeesta, jolloin esitutkintaviranomaisella on Lastensuojelulain 4 luvun 25 §:n mukaan velvollisuus lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Asian päätyessä varsinaiseen esitutkintaan tulee edelleen huomioida vaihtoehtoisia tapahtumankuvauksia eli hypoteeseja käsillä olevalle rikosepäilylle (Ellonen 2013, 58).

3.1.1 Kuulustelut

Kuulustelu käsitteenä tarkoittaa esitutkintaviranomaisen toimesta ja vastuulla tapahtuvaan esitutkintalainsäädännössä määriteltyä menettelyä, jossa kuulusteltavan henkilön suullisesti antamat asiaan oleellisesti liittyvät tiedot kirjataan tai tallennetaan hänen itsensä hyväksymässä muodossa kuulustelupöytäkirjaan tai kuva- ja äänitallenteeseen (Helminen, Fredman, Kanerva, Tolvanen & Viitanen 2014, 379). Yleinen lainsäädäntö ja alaikäisiä erityisesti koskevat lait ja asetukset määrittelevät lasten kuulusteluprosessin. Kuulustelu on tilanne, jossa lapsen oikeus tulla kuulluksi toteutuu ja hänellä on mahdollisuus kertoa asiasta omalla tavallaan (Niemi 2010, 156).

Poliisit pitävät lasten kuulustelemista kuulusteluteknisesti ja hallinnollisesti vaativana työtehtävänä, jonka lisäksi ennen varsinaista kuulustelua edeltävät toimenpiteet ovat aikaa vieviä. Poliisiin on sovitettava kuulusteluajankohta lapsen edun mukaiseksi ja sen lisäksi aikataulu on sovitettava huoltajille ja sosiaaliviranomaiselle. (Niemi 2010, 66.) Tämän lisäksi yhä useammin paikalle tarvitaan myös tulkki. Lapsia kuulusteltaessa korostuu poliisin ammattitaito ja erityisosaaminen aihealueeseen sekä kyky katsoa asiaa laajempuna kokonaisuutena. Kuulustelutilanne on vuorovaikutteinen tapahtuma, jolla on merkitystä kuulustelun onnistumiselle ja sille kuinka kuulusteltava asiaansa selvittää (Helminen ym. 2014, 381). Vainio (2016, 438) on todennut, että vuorovaikutuksen syntymisessä ensimmäinen vaihe on selvittää, että nuori ymmärtää mitä hänen ympärillään on tapahtumassa. Nuorelle on hyvä kertoa esitutkinnan ja mahdollisesti kokonaisuudessaan rikosprosessin kulusta lyhyesti.

Lasta kuulustelevan poliisimiehen on osattava kommunikoida niin, että tapahtumasta tai rikosepäilystä saadaan mahdollisimman kattava, yksityiskohtainen ja tarkka kuvaus (Poliisihallitus 2013). Tärkeää on, että esitutkinnan aikana lapsi tulee aidosti kuulluksi ja kohdatuksi. Hänen elämäntapansa, -tilanteensa ja mielipiteensä sekä reagointi tilanteeseen otetaan huomioon. Käytännössä tämä tarkoittaa, että rikostutkija ei suorita vain esitutkintaan kuuluvaa kuulustelua, vaan asiakkaan kanssa keskustellaan myös yleisemmin kuulumisista esimerkiksi harrastuksista, koulusta tai muusta aiheesta mitä nuori tuottaa. Lisäksi pohditaan yhdessä, mitä vaikutuksia rikosten tekemisellä tai päihteiden käytöllä voi olla nyt ja tulevaisuudessa sekä miten tuollainen elämäntyyli vaikuttaa lähipiiriin. Pohja lapsia koskevalle poliisityölle luodaan silloin, kun poliisi osoittaa huomioivansa lapsen tarpeet ja näkemykset, eikä toimintatapa perustu institutionaalisin ratkaisumalleihin (Niemi 2010, 133, 158.)

3.1.2 Pakkokeinot

Rikosten esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista säädetään pakkokeinolain (806/2011) ensimmäisessä luvussa. Pakkokeinolain yleisiä periaatteita ovat suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate ja hienotunteisuusperiaate. Periaatteiden mukaan käytettävien keinojen ja niiden aiheuttamien haittojen tulee olla järkevässä suhteessa tavoiteltuun päämäärään, eikä kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä tarkoituksen saavuttamiseksi. Pakkokeinoja käytettäessä on vältettävä aiheettoman huomion herättämistä ja toimittava muutenkin hienotunteisesti.

Rikosprosessuaalisilla pakkokeinoilla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla tarvittaessa fyysistä pakkoakin käyttäen puututaan yksilön lailla suojattuihin oikeushyviin. Pakkokeinoja voidaan käyttää rikoksen esitutkinnan käynnistyttyä. Pakkokeinojen kohteena olevia perusoikeuksia ovat henkilökohtainen vapaus ja koskemattomuus, yksityiselämän ja kotirauhan suoja, viestintäsalaisuus sekä omaisuuden suoja. Vapauteen kohdistuvia pakkokeinoja ovat kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen ja matkustuskielto. Muita kuin vapauteen kohdistuvia pakkokeinoja ovat henkilön tarkastus ja katsastus, erilaiset kotietsinnät, takavarikot, teknisin välinein tapahtuvat valvonnat, kuuntelut ja tarkkailut. Pakkokeinojen käyttämisellä pyritään tehostamaan esitutkintaa sekä turvaamaan rikosprosessin häiriötön kulku ja aineellisesti oikean tuloksen saavuttaminen. (Pakkokeinolaki; Tolvanen & Kukkonen 2011, 184-185.) Lisäksi pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n mukaan kiinni otetun, pidätetyn ja tutkintavangin yhteydenpitoa muuhun henkilöön voidaan rajoittaa, mikäli on syytä epäillä, että yhteydenpito vaarantaa kiinniottamisen, pidättämisen tai tutkintavankeuden tarkoituksen esitutkinnan ollessa kesken.

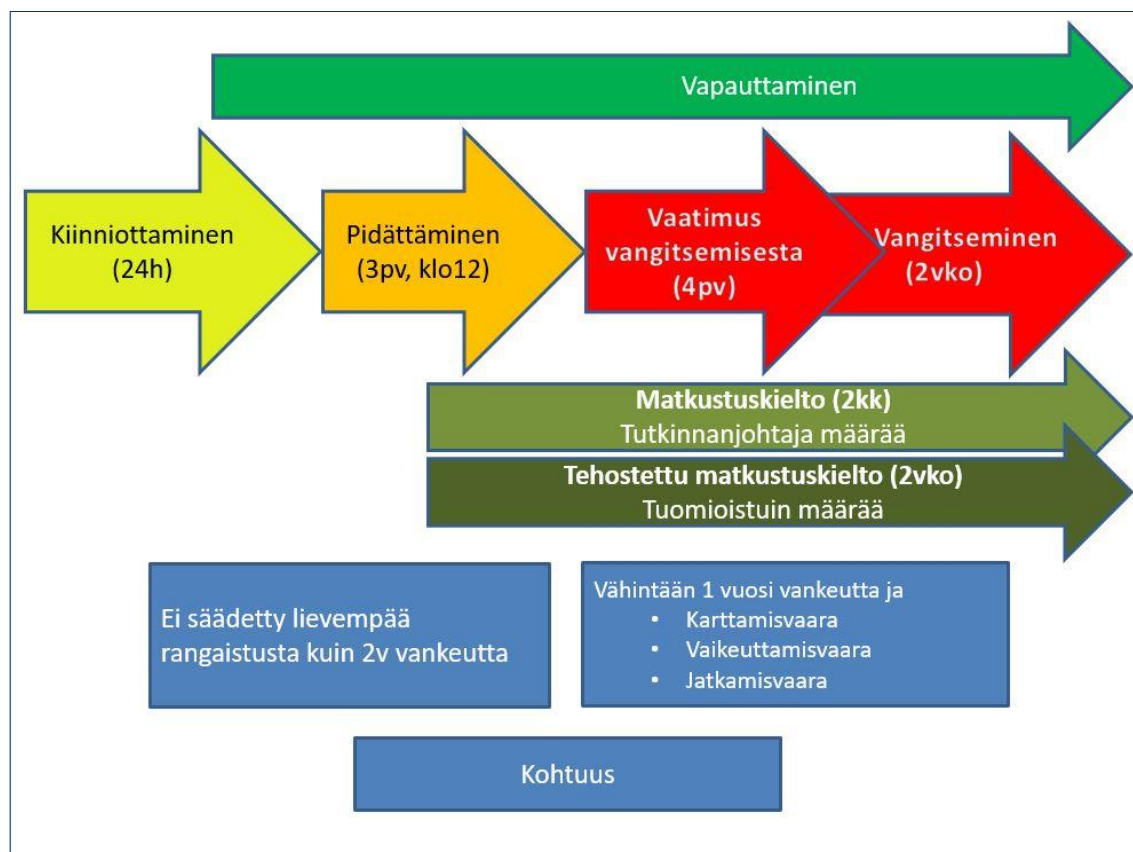
Pakkokeinojen käytölle voi aiheutua henkilöllisiä rajoituksia muun muassa iästä johtuen. Alle 15-vuotiasta henkilöä voidaan kuulustella rikollisesta teosta epäiltynä ja hänet voidaan näin ollen ottaa kiinni ja noutaa tutkintaan, mutta pakkokeinolain 2 luvun 5 ja 11 §:n mukaan pidättäminen ja vangitseminen eivät tule kysymykseen. Näin ollen myöskään matkustuskieltoon ei voida määrätä, koska sitä käytetään pidättämisen tai vangitsemisen sijasta. Alle 15-vuotiaan omaisuutta voidaan kuitenkin tarvittaessa takavarikoida mahdollisen menettämisseuraamuksen tuomitsemiseksi.

Pakkokeinojen käytön yleisten ja erityisten edellytysten lisäksi jokaista pakkokeinoa harkittaessa on otettava huomioon pakkokeinojen käyttöön liittyvien periaatteiden asettamat rajoitukset. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 188-193.) Alle 18-vuotiaaseen esitutkinnassa käytettävien henkilöön kohdistuvien pakkokeinojen kohtuullisuus- ja suhteellisuusharkintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota (Muurman & Kaartinen 2014).

Pakkokeinojen käytön perusteleminen ja niihin liittyvien tavoitteiden avaaminen sekä nuorelle että hänen huoltajilleen on tärkeää. Pakkokeinojen käyttämisestä saadaan paras

tulos, kun nuori ja hänen huoltajansa oikeuttavat ja hyväksyvät poliisin toimenpiteet ainakin jossakin määrin. (Niemi 2010, 153.) Nuorisoryhmässä alaikäiselle vapautensa menettäneelle ja hänen huoltajalleen kerrotaan pakkokeinoista ja niiden perusteista sekä käytettävissä olevista tutkintavankeuden vaihtoehdoista. Visualisoinnin avulla on pyritty tuomaan esille perusteet ja tekemään asia ymmärrettäväksi aikaan sidotuksi prosessiksi (kuvio 2).

Kuvio 2 Pakkokeinojen vaiheistus esitutkinnassa

Seuraavassa avaan lyhyesti kuviossa kaksi esitetyt asiat, joista säädetään pakkokeinolain 2 ja matkustuskieltojen osalta 5 luvuissa:

Kiinniottaminen Poliisimies saa rikoksen selvittämistä varten ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn. Kiinniotettu epäilty on 24 tunnin kuluttua joko päästettävä vapaaksi tai pidätettävä.

Pidättäminen Pidättämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Rikoksesta todennäköisin syin epäilty voidaan pidättää, jos rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta.

Tai rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta siitä säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän:

- lähtee pakoon taikka muuten karttaa esitutkintaa
- vaikeuttaa asian selvittämistä hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa
- jatkaa rikollista toimintaa

Kohtuus Kohtuullisuusharkintaan kiinnitetään erityistä huomiota pakkokeinoja käytettäessä. Ketään ei saa pidättää, jos pidättäminen olisi kohtuutonta asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olosuhteiden vuoksi.

Vapauttaminen Pidätetty on päästettävä vapaaksi heti, kun pidättämisen edellytyksiä ei enää ole, kuitenkin viimeistään vangitsemisvaatimuksen tekemistä varten säädetyn ajan kuluttua, ellei vangitsemisvaatimusta esitetä. Vapauttamisesta tai vangitsemisvaatimuksesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Vaatimus vangitsemisesta ja vangitseminen Tuomioistuimien saa vangitsemisvaatimuksen esittämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta määrätä rikoksesta todennäköisin syin epäillyn vangittavaksi pakkokeinoina pidättämisestä säädettyin edellytyksin.

Matkustuskielto Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan määrätä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta matkustuskieltoon.

Tehostettu matkustuskielto Jos tuomioistuin vangitsemisvaatimusta tai vangittuna pitämistä koskevaa asiaa käsitellessään katsoo, että matkustuskielto on riittämätön pakkokeino, voidaan vangitsemisen sijasta määrätä teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon.

3.2 Rikosasiälähtöisyydestä asiakaslähtöiseen työhön yhdessä

Niemi (2010) on tehnyt väitöskirjatutkimuksen huolestuttavassa tilanteessa olevien alle 18-vuotiaiden lasten kohtaamisesta poliisityössä. Tutkimus on tehty haastattelemalla eri poliisilaitoksilla rikos- ja järjestyspoliiseja. Rikospoliisit työskentelevät tutkintatehtävissä ja järjestyspoliisit tekevät kenttätöitä. Tutkimuksen mukaan poliisiorganisaatiossa tunnistetaan sosiaalisista ongelmista kärsiviä lapsia toistuvasti. Poliisit ovat kokeneet lasten ja nuorten sosiaalisiin ongelmiin vaikuttamisen hankalana esimerkiksi, koska sama poliisimies tapaa asiakkaan vain kerran. Poliisin tehtävänä on vain akuuttiin tilanteeseen puuttuminen ja siihen

liittyvien toimenpiteiden suorittaminen kuten lastensuojeluilmoituksen tekeminen. Pitkäjänteinen tilannekuva jää muodostumatta. Tutkimus antaa mielestäni viitteitä käytännön työssä syntyneestä tarpeesta kehittää poliisitoiminnan työmalleja lasten ja nuorten asioita käsiteltäessä.

Toistuvista poikkeavista tilanteista, kuten rikosasioista, voi tulla lapselle sosiaalinen ongelma, jos ennaltaehkäisy tai toimenpiteet epäonnistuvat. Lapsen kokonaistilanteen tunnistamisella ja siihen reagoimisella voidaan saavuttaa myönteisiä vaikutuksia. Lasten ja nuorten kohtaaminen vaatii poliisilta aitoa läsnäoloa. Etenkään nuorten kanssa työskennellessä auktoriteettiasemaa ei saavuteta ylhäältä alaspäin katsomalla, vaan poliisin tulee olla saavutettavissa ihmisenä. Nuoret hyväksyvät poliisin keskustelukumppaniksi silloin, kun tämä osallistuu ajatustenvaihtoon omana itsenään. (Niemi 2010, 132-134.) Nuoren rikoksilla oireilua voi jollakin tasolla ymmärtää, mutta on korostettava, että se ei kuitenkaan tee rikoksista hyväksyttäviä eikä poista yksilön vastuuta omista teoistaan.

Nuorisoryhmässä tutkittavissa rikosasioissa huomioidaan ja tarvittaessa tarkemmin kartoitetaan kaikkien alaikäisten asianosaisten tilanne, sekä mahdolliset tarpeet tukitoimille. Tavoitteena on estää rikoksia ennalta, tarvittaessa kartoittaa rikoskumppanuuksia ja puuttua yksittäisen nuoren rikoskierteeseen. Rikoksen tekemiseen johtaneisiin syihin pureudutaan asiakkaan kanssa yhdessä, ennen kuin niistä aiheutuvat seuraukset kasvavat suuriksi haasteiksi. Toimenpiteet ja yhteistyötahot valitaan tapauskohtaisesti asiakasta kuunnellen. Lainsäädännössä ja organisaation ohjeistuksissa poliisin toimivaltuudet on määritelty niin, että yksilö- ja tilannekohtainen harkinta on mahdollista käytännön työn toteuttamisessa (Neiglick 2004, 25). Poliisin työssään kohtaaman lapsen ja hänen huoltajiensa elämäntilanne sekä näkemykset vaikuttavat siihen, miten ja millaisin keinoin tehtävä poliisin osalta hoidetaan. Lisäksi lapsen sosiaalinen pääoma tai lähiympäristön tarjoamat voimavarat tukevat tai rajoittavat ratkaisujen tekemistä. Työkäytännöt voivat riippua esimerkiksi siitä, osallistuvatko lapset ja/tai hänen huoltajansa omaehtoiseen vuorovaikutukseen. Kun rikoksesta epäilty nuori osoittaa yhteistyöhalukkuutta poliisin kanssa, voi poliisi käyttää laajemmin persoonaansa työssään. Poliisin aidolla kohtaamisella on mahdollisuus havahduttaa nuori tai hänen huoltajansa tilanteeseen, jolloin on suurempi mahdollisuus aikaansaada vuorovaikutuksellinen ilmapiiri. Vuorovaikutuksen kautta viranomaisten todelliset vaikuttamiskeinot ovat huomattavasti paremmat. (Niemi 2010, 39, 153, 158.)

Elonheimon (2010) väitöstutkimuksen mukaan varhainen puuttuminen toimii ennaltaehkäisevästi. Normien rikkomiseen tulee reagoida nopeasti, etenkin jos tiedetään, että huoltajien kasvatusote on löyhä. Nuorelle tulisi selventää normeja ymmärrettävästi ja kertoa, mitä niiden rikkomisesta seuraa. Asia tulisi käsitellä niin, että nuorelle tulee tunne, että asioihin puututaan hänen tulevaisuutensa vuoksi. (Pulkkinen 2002, 193.) Poliisi ennalta estävän työn strategiassa (Valtioneuvosto 2018, 4) todetaan, että ennalta estävä toimintaan

panostaminen on myös taloudellista, koska toteutuneista rikoksista aiheutuvien seurausten ja tekoon syyllistyneiden saattaminen edesvastuuseen teoistaan aiheuttaa suuria kustannuksia.

Kaksisuuntainen ja mahdollisimman reaaliaikainen tiedonvaihto on edellytys toimivalle ja tehokkaalle viranomaisyhteistyölle. Käytännön työssä yhteistyön esteeksi voi nousta salassapitosäännökset, koska tiedonvaihtoa koskeva lainsäädäntö on puutteellinen moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Eri viranomaistoimijoita koskevat salassapitosäännökset ja oikeudet sekä velvollisuudet niiden rikkomiseen on kirjoitettu eri ammattiryhmille heitä koskeviin lakeihin. Säädökset voivat olla myös sisällöltään toisistaan epäyhteneviä. Tilanne vaikeuttaa kokonaisuuden hahmottamista ja jättää tilaa erilaisille tulkinnoille, joka voi aiheuttaa haasteita arjen työssä. (Rantaeskola & Ellonen 2016, 30.) Julkisuuslain 1 luvun 1 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, ellei niitä ole nimenomaisesti määrätty salassa pidettäväksi. Viranomaisen voi kuitenkin luovuttaa salassa pidettävää aineistoa, mikäli sen antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Salassapitovelvoitteet väistyvät myös asianosaisten suostumuksella. (Julkisuuslaki 26 §.) Rantaeskola ja Ellonen (2016, 35) suosittelevat, että poliisi ja sosiaaliviranomainen kehittävät käytäntöjään ja sopivat tietojen vaihtamiseen liittyvistä menetelmällisistä yksityiskohdista paikallisesti.

Nuorisoryhmän toiminnassa panostetaan hallinnonrajat ylittävään työskentelyyn vaikuttavien asiakaslähtöisten palveluketjujen aikaansaamiseksi. Esitutkintaprosessin aikana tehdään tiivistä yhteistyötä keskeisten sidosryhmien kanssa asiakkaan tarpeet huomioiden. Lapsen asioissa jokaisen viranomaistoimijan lähestymiskulman määrittää laissa säädetty perustehtävä. Poliisi- ja sosiaaliviranomaisten yhteiskunnallinen päämäärä on lähellä toisiaan ja työprosessit sivuavat toisiaan, mutta asiakkaan kokonaistilanne voi jäädä hahmottumatta. Poliisit eivät tutkimuksen mukaan tiedä, miten sosiaalityöntekijät toteuttavat lastensuojelua. (Niemi 2010, 132, 156.) Nuorisoryhmässä sosiaaliviranomaisten kanssa työskennellään aidosti yhdessä, jolloin saavutetaan molemminpuolinen ymmärrys työtavoista ja niiden tavoitteista. Lisäksi pyritään siihen, ettei toiminta rajautuisi vain tiedon välittämiseen, jolloin molemmat viranomaiset tekevät lapsen tilanteesta omat arvionsa. Toiminnalla pyritään puuttumaan nopeasti asiakkaan ongelmiin, kartoittamaan riskitekijöitä ja tarjoamaan tarvittavan palveluohjauksen.

Lasten ja nuorten osalta esitutkinta, sovittelutilaisuus ja oikeuskäsittely voidaan nähdä myös kasvatuksellisesta näkökulmasta. Asia on huomioitu myös lain esitöissä (HE 271/2004) kirjallisen menettelyn käyttöalan osalta. Kirjallisen menettelyn ei ole katsottu sopivan sovellettavaksi alle 18-vuotiaana tehtyihin rikoksiin, koska nuoren vastaajan henkilökohtaisella läsnäololla pääkäsittelyssä voi olla kasvatuksellista ja uusintarikollisuutta ennalta estävää vaikutusta. Vastuullistamisella pyritään lisäämään lapsen ja nuoren ymmärrystä syy-seuraus-suhteista. Teoilla on seurauksia ja niistä joutuu vastuuseen. (Niemi

2010, 136.) Samalla voidaan myös huoltajia tukea ja kannustaa kasvatukselliseen vastuuseen sekä velvollisuuteen huolehtia jälkikasvustaan nuoren läsnä ollessa. Syyttelylle ei ole sijaa, vaan tarkoituksena on positiivinen tulevaisuuteen suuntaava auttamispyrkimys.

Nuorisoryhmän toiminnassa hyödynnetään aktiivisesti myös restoratiivisia menettelyjä, kuten sovittelun eri muotoja. Rikosasioiden sovittelussa rikoksesta epäilty ja rikoksen uhri kohtaavat toisensa luottamuksellisesti puolueettoman sovittelijan välityksellä. Sovittelussa käsitellään uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyritään löytämään ratkaisu niiden hyvittämiseksi. Sovitteluun osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja on maksuton palvelu (Sovittelulaki 1 §). Etenkin nuorten välisissä rikoksissa asianosaiset yleensä tuntevat jollakin asteella toisensa ja se, että molempien ajatukset sekä kokemukset rikoksesta tulee kuulluksi, voi edesauttaa rauhan säilymistä tulevaisuudessa. Lisäksi huoltajilla on mahdollisuus saada kokonaiskäsitys tapahtuneesta rikoksesta. Pulkkinen (2002, 193) kirjoittaa, että rikoksen sovittelun yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota nuoren sosiaalisen pääoman rakentamiseen. Yhtä lailla sosiaalisen pääoman rakentamiseen tulee kiinnittää huomiota myös esitutkinnassa.

4 Katsaus nuorisorikollisuuteen opinnäytetyön kontekstissa

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakennetaan kirjallisuuskatsauksen avulla. Kirjallisuuskatsauksen rakentaminen tarjoaa tutkijalle erinomaisen mahdollisuuden oppimiseen ja se sopii yleiskatsauksen luomiseen ilman tiukkoja tai tarkkoja sääntöjä. Kirjallisuuskatsauksen laatijan on tunnettava aihealue hyvin voidakseen seuloa katsauksen tärkeän ja asiaan liittyvän kirjallisuuden. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 259 & Salminen 2011, 12.) Tässä luvussa käsitellään nuorisorikollisuutta tutkimuksen kontekstissa ja nuorisorikollisuuteen liittyviä termejä.

Rikos on laissa kielletty rangaistava teko tai laiminlyönti. Rikollisuudella tarkoitetaan tekoja, jotka täyttävät rikos- tai muussa laissa kuvatun rikostunnusmerkistön. Alle 15-vuotiaiden osalta tekoja kutsutaan rikollisiksi teoiksi. Nuorisorikollisuus termiä käytetään silloin, kun rikoksen tekijä on tietyn ikäinen teon tehdessään.

Nuorisorikollisuuteen liittyy useita samaa aihepiiriä kuvaavia termejä eri toimijoiden ja tieteenalojen näkökulmista. Termien käyttö on myös riippuvainen siitä, minkä ikäisiä lapsia tai nuoria asia koskee. Nuorisorikollisuuteen liittyviä termejä ovat esimerkiksi antisosiaalinen käytös, häiriö- tai ongelmakäyttäytyminen ja rikollinen käyttäytyminen. (Elonheimo 2010, 13.)

Lainsäädännöissä eri ikäryhmistä käytetyt nimitykset poikkeavat toisistaan.

Rikosoikeudellisessa sääntelyssä ja kirjallisuudessa henkilöä, joka on rikoksentekohetkellä ollut 15-20-vuotias, kutsutaan nuoreksi rikoksentekijäksi. Nuorisoryhmän ydinkohderyhmästä

eli 15-17-vuotiaasta käytetään nimitystä nuori henkilö. Alle 15-vuotiaita kutsutaan rikosoikeudellisessa terminologiassa lapsiksi. Lastensuojelulaissa lapsena pidetään alle 18-vuotiaita ja nuorena alle 21-vuotiaita henkilöitä. (Näsi & Tanskanen 2016, 201-202.) Esitutkintalaissa lapsena pidetään henkilöä, joka on esitutkintatoimenpiteen suorittamisen aikaan alle 18-vuotias (Tolvanen & Kukkonen 2011, 141).

Rikosoikeudellisen vastuun yleisiä edellytyksiä käsitellään rikoslain (39/1889) kolmannessa luvussa. Alle 15-vuotiaalla ei ole rikosoikeudellista vastuuta teoistaan, eikä hänelle voida langettaa lain määräämää rangaistusta. Huomioitava seikka on, että KKO 2010:77 ratkaisun mukaan 15 vuotta täyttävän syntymäpäivänään tekemää rikosta pidetään alle 15-vuotiaana tehtynä. Sama tulkinta on myös 18 vuotta täyttävän syntymäpäivänään tekemän rikoksen kohdalla. Ratkaisu perustuu siihen, että tulkintatilanteessa asia on ratkaistava syytetyn eduksi. Rangaistavuuden ikärajan on katsottu liittyvän syyntakeisuuteen, joka on yksi rikoksen rakenteen eli syyllisyyden komponentti. Perinteinen kiinnostuksen aihe määriteltäessä lapsen tekoa on ollut se, onko lapsella ollut ymmärrys tekonsa rangaistavuudesta. Kaikissa pohjoismaissa ikäraja, jonka jälkeen nuoren rikosasiaa voidaan tuomioistuimessa käsitellä, on viisitoista. Euroopassa alhaisimmat ikärajat ovat Pohjois-Irlannissa seitsemän vuotta ja Skotlannissa kahdeksan. (Harrikari 2015, 136, 140.) Vastuukäraja on pysynyt Suomessa muuttumattomana koko rikoslain voimassaoloajan, vaikka sen muuttamisesta on aika-ajoin herännyt keskustelua ja sitä on käsitelty myös hallituksen esityksessä (HE 44/2002). Vahingonkorvausvelvollisuus rikollisella teolla aiheutetusta vahingosta koskee kuitenkin myös alle 15-vuotiaita. Esitutkintalain 3 luvun 5 §:n mukaisesti alle 15-vuotias voidaan kuitenkin kuulla esitutkinnassa rikolliseen tekoon epäiltyinä. Lisäksi epäillyn rikollisen teon johdosta voidaan tarvittaessa suorittaa esitutkinta epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen tai muun epäillyn etuun liittyvän selvittämistarpeen vuoksi.

Kriminologisen tutkimuksen yhtenä tavoitteena on selvittää, miksi rikoksia tehdään ja mitkä tekijät vaikuttavat rikollisuuteen. Rikollisuutta selittäviä tekijöitä on etsitty biologisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista ja sosiaalisista näkökulmista. (Salmi 2006, 187.) Rikollisen käyttäytymisen selittäminen ei ole yksinkertaista silloinkaan, kun hieman mustavalkoisesti keskitytään yhteen selittävään tekijään.

Nuoruus on kriittinen vaihe yksilön sosiaalisen aseman ja elämänkaaren muotoutumisessa. Kriminologia on historiallisestikin painottanut nuoruusikää muun muassa siksi, että rikosurat alkavat nuorella iällä. Rikosten tekeminen on yleisimmillään nuoruudessa ja eniten rikoksia tekevät ikäryhmän kokoon nähden nuoret miehet. Väkivallan kokemukset ovat yleisiä nuorille miehille ja yleisesti miespuolisten tekijöiden osuus poliisin tietoon tullessa väkivallassa on korkea. (Kivivuori 2013, 28-29; Piispa & Heiskanen 2017, 80-82.) Nuorisoriikollisuuskyselyn

(2016, 9) tuloksissa näkyy, että kaikki väkivaltateot olivat pojille selvästi yleisempiä kuin tytöille. Jatkuvuus käytösongelmista rikollisuuteen ja muihin ulospäin suuntautuviin ongelmiin on todennäköisempää pojilla kuin tytöillä (Pulkkinen 2002, 187). Tutkimuksen mukaan miesten väkivaltaa määrittää fyysinen väkivalta ja sillä uhkailu. Aikuisena vakavaan rikollisuuteen syyllistyvä henkilö on todennäköisemmin ollut nuorena muita nuoria aktiivisempi rikoskäyttäytyjä. (Kivivuori 2013, 28-29; Piispa & Heiskanen 2017, 80-82.) Myös alttius joutua rikoksen uhriksi on suurimmillaan nuoruudessa. Useimmiten nuoreen kohdistuneessa väkivallassa tekijänä on sisarus, kaveri tai muu tuttu nuori. Myös tilannetekijät vaikuttavat siihen, millä todennäköisyydellä rikos tapahtuu. (Näsi 2016, 29; Näsi & Tanskanen 2016, 201-202.) Ilmirikollisuuden osalta myös väkivallan uhreista enemmistö on miehiä. Miesten osuus rikoksissa on sitä suurempi, mitä vakavammasta väkivallasta on kysymys. Naisiin kohdistuvassa väkivallassa tekijä on usein joku läheinen ja seksuaalisen väkivallan osuus on miehiä suurempi. (Piispa & Heiskanen 2017, 80.)

Elonheimo (2010, 23, 76) toteaa väitöskirjatutkimuksessaan, että kriminologisten pitkittäistutkimusten mukaan rikollisuus on jatkumoa yksilön ongelmille, eikä siis synny tyhjästä. Rikollisuuden ennusmerkkejä ovat rikkinäinen perherakenne, vanhempien alhainen koulutustaso, lapsen käytösongelmat ja hyperaktiivisuus. Kivivuori (2013, 35-36, 76) kirjoittaa, että syyn ja seurauksen suhde ei kuitenkaan yleensä ole deterministinen siten, että syyn esiintyminen johtaisi aina välttämättä seurauksen esiintymiseen. Rikkinäinen perherakenne ei aina johda lapsen rikoskäyttäytymisen lisääntymiseen. Sen sijaan perheen hajoaminen lisää todennäköisyyttä, että lapsi osallistuu rikoskäyttäytymiseen aiempaa enemmän. Selitykseksi on tarjottu vähäisempää kontrollia yksinhuoltaja perheissä, jolloin lapsen on helpompi rikkoa normeja tai hakeutua valvonnan ulottumattomiin. Mitä useampi Elonheimon (2010, 23) listaamista rikollisuuden ennusmerkeistä täyttyy, sitä todennäköisempää on, että henkilö syyllistyy nuorena rikokseen. Tekijät voidaan jakaa eri tasoille, kuten yksilö, perhe, kaveripiiri, koulu ja laajempi yhteisö.

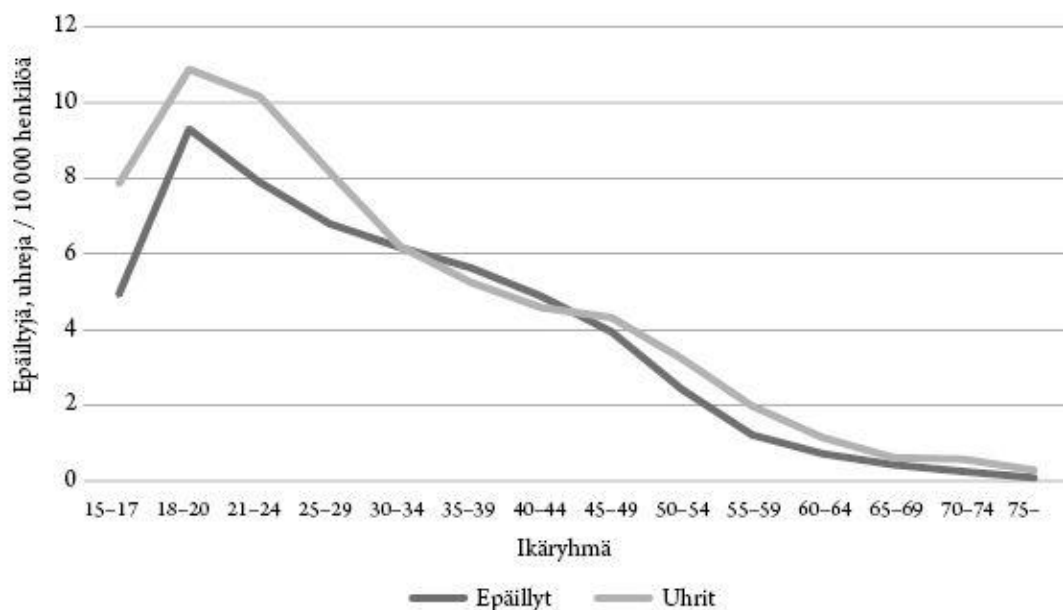
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin julkaiseman rikollisuustilanne 2016 -katsauksen mukaan 15-17-vuotiaat olivat epäiltyinä 6 prosentissa rikoslakirikoksista vuonna 2016. Suurimmillaan tämän ikäryhmän osuus oli alkoholirikoksissa ja -rikkomuksissa. Tämä on merkittävä huomio siltä osin, että Elonheimon (2010) tutkimuksen mukaan nuoruusiässä etenkin päihdeongelmat nousevat rikollisuuden taustatekijöinä esiin. Muita verrattain usein nuorten epäillyksi tekemiä rikoslakirikoksia ovat tuhotyöt, vahingonteot, ryöstöt ja luvattomat käytöt. Nuoruus on ikäryhmien kokoon suhteutettuna aktiivisinta rikoksenteon aikaa. (Näsi & Tanskanen 2016, 201-203.) Lisäksi aktiiviseen rikosten tekemiseen saattaa vaikuttaa sosiaalinen ympäristö ja kaveripiiri, sillä rikoksia tekevät nuoret saavat ihailua ja suosiota muilta nuorilta ja ovat esimerkiksi seurustelusuhhteissa usein menestyneitä (Kivivuori

2013, 50). Elonheimon (2010) tutkimuksen mukaan jopa 23 prosenttia miehistä tekee rikoksen 16-20 -vuotiaana.

Rikollisuuden kehitystä kuvataan usein ilmirikollisuudella eli poliisin tietoon tulleen rikollisuuden kautta. Rikoksen tunnusmerkistön täyttävät teot, jotka eivät syystä tai toisesta tule poliisin tietoon, ovat piilorikollisuutta. (Kivivuori 2006, 17.) Piilorikollisuutta voidaan kartoittaa väestökyselyillä, jolloin ilmi- ja piilorikollisuuden summasta saadaan käsitys kokonaisrikollisuudesta. Tyypillisesti tutkijat käyttävät kyselymenetelmää, jossa ihmisiltä tiedustellaan nimettömästi, ovatko he tehneet rikoksia tai joutuneet niiden uhriksi tietynä ajanjaksona. Näsi ja Tanskanen (2016, 213) kirjoittavat, että suurin osa nuorten rikollisuudesta on piilorikollisuutta, joka ei näy viranomaistilastoissa, joihin rikollisuustilanne 2016 -katsaus pohjautuu. Vuosien 1996-2016 nuorisoriikollisuuskyselyissä päähavaintona on, että nuoret tulevat verrattain harvoin poliisin tietoon tekemiensä tekojen johdosta. Tilastoista pois eli piiloon jäävän rikollisuuden osuus on suuri etenkin massariikollisuudessa kuten varkaus ja väkivallan yleisissä muodoissa. Esimerkiksi nuorista, jotka ovat varastaneet kaupasta, vain joka kuudes on tullut tekonsa johdosta poliisin tietoon. (Kivivuori 2013, 30.) Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin keväällä 2016 kerätyn nuorisoriikollisuuskyselyn tulokset viittaavat nuorten rikoskäyttäytymisen vähenemiseen. Kyseessä on nimettömästi vastattava itse ilmoitetun rikollisuuden kysely ja uhritutkimus, jonka perusjoukkona on koko maan suomenkielisten yläasteiden yhdeksännellä luokka-asteella olevat oppilaat. Kysymykset koskevat sekä rikolliseksi luokiteltua toimintaa että muutoin kiellettyä, kuten luvatonta poissaoloa koulusta. Vastausprosentti oli 79 prosenttia. (Näsi 2016, 1-6.) Uhritutkimuksissa nuorilta kysytään rikoksen uhriksi joutumisesta. Näin saatuja tutkimustuloksia voidaan varauksellisesti tulkita myös nuorten tekemien rikosten osoittimina, koska kriminologiassa on runsaasti näyttöä siitä, että rikosten tekijät ja uhrin ovat usein saman ikäisiä. Lisäksi on tiedossa, että nuorten keskuudessa rikosten tekeminen ja niiden uhriksi joutuminen korreloivat voimakkaasti keskenään. (Kivivuori 2006, 26.)

Kuviossa kolme on esitetty poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten tekijät ja uhrin iän mukaan ikäryhmän kokoon suhteutettuna vuosina 2011-2015. Kuvioista voi havaita lähestulkoon identtiset tekijöiden ja uhrin ikäjakaumat. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018.)

Kuvio 3 Poliisin tietoon tulleiden pahoimpitelyrikosten tekijät ja uhrit suhteutettuna ikäryhmän kokoon. (Kivivuori ym. 2018)

Kriminologit ovat tutkineet kyselymenetelmän luotettavuutta ja menetelmätutkimus on osoittanut, että erityisesti lapset ja nuoret kertovat totuudenmukaisesti rikoksistaan, jos he voivat tehdä sen nimettömästi. Kaiken kaikkiaan näyttää selvältä, että paitsi omien rikosten salaaminen myös niistä kertominen ovat ihmisen luontaisia käyttäytymisvalmiuksia. Jälkimmäistä voidaan tutkimuksessa hyödyntää luomalla olosuhteet, joissa tutkittavat luottavat tutkijaan. (Kivivuori 2013, 30.) Tätä samaa ajatusta hyödynnetään OmaPoliisi -toimintamallissa, jossa poliisin ja asiakkaan välille on tarkoitus luoda luottamuksellinen ja välitön suhde.

Rikollisuutta käsittelevät tieteelliset teoriat tarkastelevat asiaa erilaisista näkökulmista. Nuorten rikoskäyttäytymiseen vaikuttavat lukuisat sosiaaliset ja yksilötasoiset tekijät, eikä niitä voida erottaa toisistaan. Itsenäisten vaikutustensa lisäksi tekijät ovat kompleksisessa vuorovaikutuksessa keskenään. (Kivivuori & Honkatukia 2006, 345; Salmi 2006, 189.) Tässä opinnäytetyössä olen rajannut nuorisoriikollisuuden tarkastelun sosiaalisen pääoman näkökulmaan.

5 Sosiaalisen pääoman vaikutus nuoren henkilön rikollisuuteen

Sosiaalinen pääoma käsitteenä voidaan tulkita eritavoin, eikä sille ole yhtä totuutta. Sosiaalisen pääoman määrittely on sidoksissa kontekstiin, kulttuuriin, ihmisiin ja ajalliseen sekä paikalliseen ympäristöön. (Korkiamäki 2013, 29.) Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan ihmisten välisessä kanssakäymisessä syntyviä auttavia ja tukevia resursseja eli voimavaroja sekä verkostoja, joiden avulla ihmiset saavuttavat toivottuja päämääriä. Lisäksi se sisältää

sosiaalista kontrollia. Hyvin erityyppisiä sosiaalisuuden muotoja voidaan sisällyttää sosiaalisiksi pääomaksi, kuten äänestäminen ja harrastusseuroihin kuuluminen sekä toisaalta ajanvietto ystävien kesken. Tämän lisäksi yhteisön resurssit kuten luottamus ja normit ovat sosiaalista pääomaa. Kuuluminen joukkoon korostuu nuoruusiässä ja se on inhimillinen perustarve. Ihmisen minuus ja identiteetti rakentuvat suhteessa toisiin ihmisiin. Tutkimusten mukaan ystävät ovat nuorten merkittävin sosiaalisen tuen lähde vanhempien lisäksi. Sosiaalisen tuen ja ryhmään kuulumisen kokemus synnyttää positiivisen kehän, jossa tuki vahvistaa osallisuuden tunnetta ja osallisuus tuottaa tukea. Parhaimmillaan sosiaalinen pääoma tuottaa hyvinvointia, kuten tavoitteiden saavuttamista, koulumenestystä, taloudellista turvaa ja hyvää terveydentilaa. (Korkiamäki 2018; Salmi 2005, 71.)

Sosiaalisen pääoman käsite liittyy luontevasti rikollisuuden tutkimuksen näkökulmaan, joka tarkastelee rikollisuuden sosiaalisia syitä (Salmi 2006, 189). Salmi (2006, 189) toteaa, että suurin osa sosiaaliseen pääomaan liittyvästä kriminologisesta kirjallisuudesta tukeutuu näkemykseen, jossa sosiaalinen pääoma nähdään pääasiassa ihmisiä yhdistävänä voimavarana eikä lähteenä eriarvoisuudelle. Sosiaalisten siteiden suhdetta rikollisuuteen on tutkittu runsaasti sekä teoreettisesti että empiirisesti. Tutkimuksissa on havaittu, että perhesiteiden ja muiden ihmissuhteiden heikkeneminen tai rikoskäyttäytymistä suosivat sosiaaliset siteet kasvattavat riskiä syyllistyä rikoksiin. Nuoren heikko kiinnittymien vanhempiinsa on todettu pahentavan negatiivisen vertaisryhmän vaikutusta (Vitaro, Brendgen & Boivin 2018, 327). Tarja Tolosen (2004, 19) mukaan sosiaalisen pääoman puuttuminen tai hajoaminen esimerkiksi vanhempien eron myötä, voi ajaa rikolliseen elämäntapaan varsinkin pojilla.

Yhteisöllisyys muodostaa kiinnipitävän ympäristön, joka estää nuoria tekemästä rikoksia ja joutumasta rikolliselle uralle. Tarkasteltaessa sosiaalisen pääoman vaikutusta nuoren rikollisuuteen, tulee huomio kiinnittää siihen, kuinka hallitsevaa asosiaalinen ja rikollinen käytös on. Voidaanko ajatella, että rikosten tekeminen on vain ohimenevä nuoruuteen kuuluva elämänvaihe vai onko nuori ajautumassa rikolliselle uralle. (Salmi 2005, 71; Salmi 2006, 187-189.) Normirikkomuksia ei kuitenkaan tulisi katsoa läpi sormien, vaikka olisi uskomus, että nuoren rikollinen elämänvaihe todennäköisesti päättyy ohimenevänä vaiheena (Pulkinen 2002, 193). Niemi (2010, 158) mainitsee tutkimuksessa esiin tulleen esimerkin siitä, kuinka osa huumepoliiseista on kertonut kannustavansa huumausaineriippuvaisia nuoria pitämään kiinni kannattelevista sosiaalisista suhteista. Näin poliisi pyrkii ydintyötehtävien ohella nuoren asiakkaan positiivisen pääoman vahvistamiseen. Tolosen (2004, 19) tutkimuksen mukaan vaikeuksiin joutuneille pojille poliisin toiminta tuntui merkittävältä tuelta.

Toisaalta yhteisön vahvalla sosiaalisella pääomalla voi olla myös negatiivisia vaikutteita osallisille kuten yksilönvapauden rajoittaminen tai ulkopuolisten henkilöiden syrjiminen ja eristäminen ulkopuolelle. Tällöin voidaan puhua negatiivisesta sosiaalisesta pääomasta.

(Korkiamäki 2013, 56; Salmi 2005, 73.) Vertaisryhmän ja rikoskäyttäytymisen yhteys on saanut eniten tukea kausaalisuhteista empiirisessä kriminologiassa. Useat korrelaatiotutkimukset osoittavat, että vertaisryhmä vaikuttaa, mutta vaikutuksen merkitys on riippuvainen nuoren henkilökohtaisista luonteenpiirteistä ja perheen sosiaalisista ominaisuuksista. Nuorten ei-toivottu käyttäytyminen pohjautuu usein sosiaalisiin perusteisiin. Haasteena ovat ystävyysuhteet, jotka muodostuvat epäsosiaalisessa vertaisryhmässä. Nuoret tekevät rikoksia yleensä toistensa seurassa ja teot korostavat yhteisöllisyyteen liittyviä sosiaalisia merkityksiä, kuten tunteen tuen saamisesta sekä kuulumisesta joukkoon. (Salmi 2005, 73-74; Salmi 2006, 198-200; Vitaro, Brendgen & Boivin 2018, 328.) Kokemus ryhmään kuulumisesta nuorten yhteisössä vahvistaa sosiaalisen tuen vastavuoroisuutta. Vastavuoroisuudella tarkoitetaan, että kaveriporukassa nuori kokee saavansa muilta tukea, jolloin syntyy luontainen velvollisuus vastavuoroisesti tuen tarjoamiseen toisille. Tuen ohella ryhmässä tapahtuu vertaiskontrollia. (Korkiamäki 2018.) Rikollisessa käyttäytymisessä ryhmään kuulumisen merkitys voi ilmetä niin, että nuori tekee rikoksia sitoutuakseen verrokkiryhmäänsä, tai siten, että hän on syrjäytynyt yhteiskunnan normeista ja rikollinen elämäntapa tarjoaa vaihtoehdon totaalille syrjäytymiselle (Vainio 2016, 438).

Sosiaalinen kontrolli voi olla kiinnipitävää sekä ulossulkevaa, jotka molemmat vahvistavat ryhmän yhteisöllisyyttä. Kiinnipitävä kontrolli kutsuu mukaan, kun taas ulossulkeva kontrolli säätelee ryhmään pääsyä. (Korkiamäki 2018.) Tutkimuksissa on havaittu, että nuoren kuuluessa kaveripiiriin, jossa opitaan rikollisia toimintatapoja- ja asenteita, hän syyllistyy myös itse varsin todennäköisesti rikoksiin. Nuorten rikoskäyttäytymisen ryhmäluonne on esimerkki negatiivisesta sosiaalisesta pääomasta. Toisena esimerkkinä voidaan mainita järjestäytyneen rikollisuuden ryhmittymät ja rasistiset liikkeet, joissa rohkaistaan yhteiskunnan normien rikkomiseen ja rikolliseen toimintaan. Sosiaalisen pääoman tuottama seuraus riippuu toiminnan tavoitteista, eikä se siis ole itsearvoisesti positiivinen tai negatiivinen. (Salmi 2005, 73-74; Salmi 2006, 198-200.)

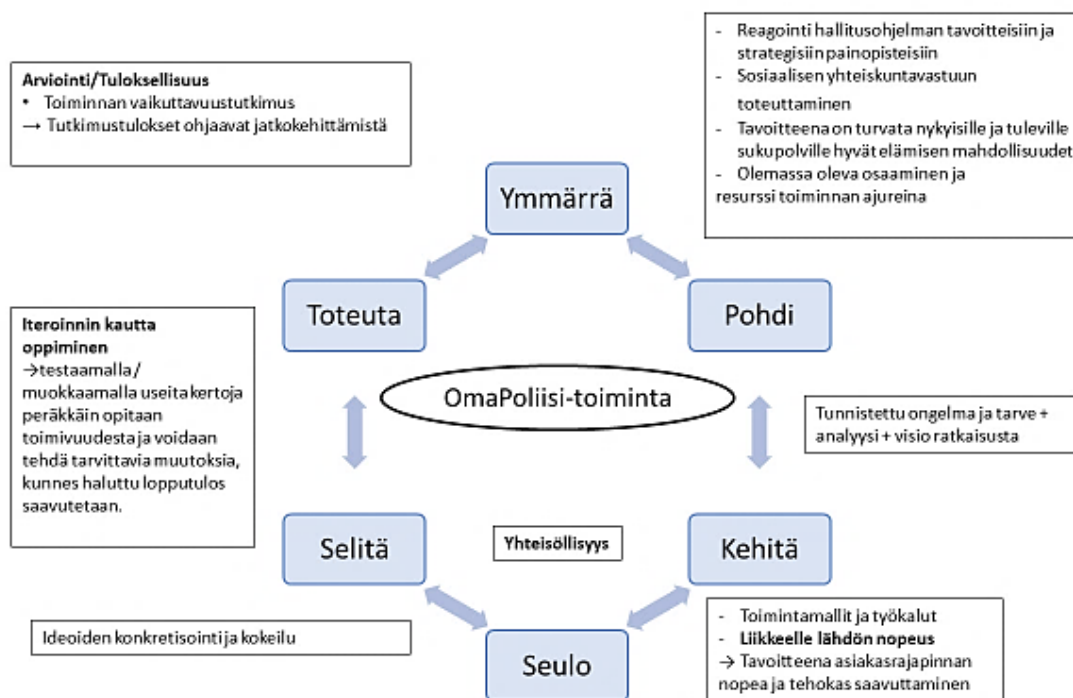
Nuorilla kohonneeseen rikoskäyttäytymiseen yhdistyvät sekä alhainen sosiaalinen pääoma mutta myös negatiivinen sosiaalinen pääoma. Positiivisen pääoman tarjoajana ja perusluottamuksen rakentajana perheen asema on korostunut. Nuoren rikoskäyttäytymisen kannalta merkittävin tekijä on vanhempien tuki sosiaalisen pääoman tekijöistä. Muiden sosiaalisten ympäristöjen rooli muodostuu erityisen tärkeäksi etenkin silloin, jos perheessä ilmenee puutteita sosiaalisessa pääomassa. Tällaisia yhteisöllisyyden lähteitä, jotka tarjoavat kodin ulkopuolista tukea ja kontrollia ovat esimerkiksi koulu ja harrastustoiminta. Opettajien kontrollin ja luottamuksen puute ovat rikoskäyttäytymisen riskiä nostavia tekijöitä. Normien rikkomiseen kannustava negatiivinen sosiaalinen pääoma karttuu yleensä vertaisryhmältä. (Salmi 2005, 98-99; Salmi 2006, 201-204.) Sosiaalisesta kontrollista irtautuminen voi johtaa

päätymiseen rikolliseen vertaisryhmään, missä oppimisprosessit lisäävät rikosmotivaatiota edelleen (Kivivuori 2006, 161, 182).

6 Palvelumuotoilu OmaPoliisi-toimintamallin kehittämisen menetelmänä

Reaktiivisen roolin lisäksi poliisiin odotetaan toimivan proaktiivisena aloitteen tekijänä ja turvallisuuden kehittäjänä ennalta estäviä toimia painottaen. Suorituskyvyn säilyttäminen edellyttää oma-aloitteisuutta toiminnan kehittämisen suunnittelussa. (Poliisihallitus 2015, 4.) Uudistuminen on mahdollista palveluinnovaatioita tuottavien työyhteisöjen kautta, jolloin keskiöön nousee ruohonjuuritasolla tapahtuva osaamisen ja toiminnan kehittäminen (Kallio 2015). Nuorisoryhmässä on kehitetty OmaPoliisi-toimintamalli, joka voidaan nähdä palveluinnovaationa. Palveluinnovaatioilla tarkoitetaan käytäntöön vietyjä, uusia, luovia ja tehokkaita tapoja organisoida palveluita ja liiketoimintaa (Kallio 2015.) Toisaalta kyseessä on poliisitoiminnan ja palveluiden kokeileva kehittäminen, jossa keinot ja lopputulos eivät ole tarkalleen tiedossa. Palvelumuotoilun liiketoiminnalliset edut liittyvät organisaation strategiseen suuntaamiseen ja prosessien kehittämiseen. Lisäksi sen avulla toimintaa voidaan fokusoida asiakaslähtöiseksi. (Tuulaniemi 2011.)

Palvelumuotoilu on antoisa lähestymistapa myös julkiselle sektorille ja voittoa tavoittelemattomille organisaatioille. Palvelumuotoilun avulla pystytään luomaan looginen toimintamalli, jossa yhdistyy organisaation tavoitteet asiakkaan näkökulmaan. Samalla yhdistyvät kovat ja pehmeät arvot yhteismitallisiksi. (Tuulaniemi 2011.) Käytännön tasolla palvelumuotoilulla tarkoitetaan palveluiden tai niiden osien suunnittelua ja kehittämistä muotoilulähtöisillä menetelmillä, joissa palvelun käyttäjä on suunnittelun keskipiste. Muotoiluajattelu ja -toiminta ovat innovaatioprosessia kuljettavia tekijöitä kokeilevan, visuaalisen ja konkretisoivaan työskentelyyn pyrkivän otteensa vuoksi. Palvelumuotoilu hyödynnetään siis lähestymistapana ja menetelmänä, kun suunnitellaan palvelukokemus vastaamaan sekä käyttäjän tarpeita että palvelujen tarjoajan tavoitteita. Ratkaisuprosessit vaativat ajattelun lisäksi myös toiminnallista etsimistä. (Kälviäinen 2014, 31; Tuulaniemi 2011.) OmaPoliisi-toiminnan suunnittelutyössä ja jatkokehityksessä hyödynnetään kokeilevan kehittämisen prosessia Stefan Moritzin (2015, 123) palvelumuotoiluprosessia mukaillen. Prosessi on esitetty kuviossa neljä ja seuraavaksi avaan ajatusta sen rakentumisesta ja sisällöstä.

Kuvio 4 Kokeilevan kehittämisen prosessi

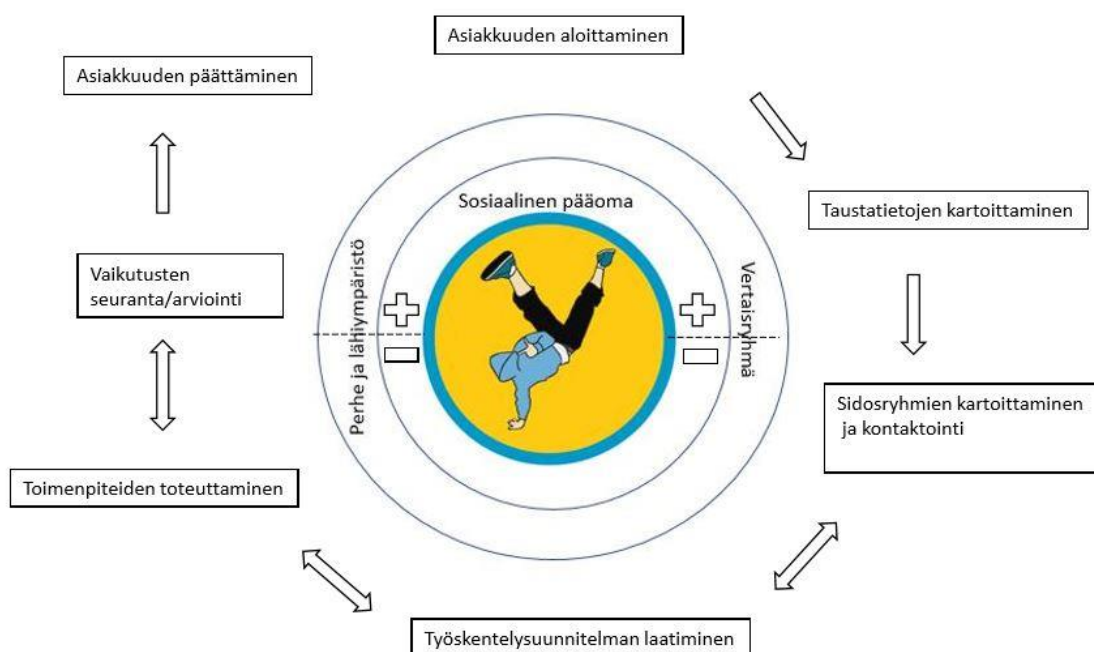
Idea OmaPolii -toiminnasta on saanut alkunsa arkipäivän todellisesta tarpeesta pohtia tehokkaampia toimintamalleja nuoren rikoskierteen katkaisemiseksi. Kehittäminen on käynnistynyt samanaikaisesti Nuorisoryhmän toimintaa suunniteltaessa ja siihen sidotuilla resursseilla. Toimintaa on pyritty kehittämään yhdessä henkilöstön kanssa, jolloin sitoutuminen toimintamalliin on vahvempaa (Tuulaniemi 2011). Isommassa kuvassa toimintamalli on reagointia hallitusohjelman tavoitteisiin, konkreettinen toimenpide jalkauttaa käytännön tasolle strategisia linjauksia ja tapa toteuttaa yhteiskuntavastuuta. Yhteiskuntavastuu on käsite, jota käytetään kuvaamaan organisaatioiden ja yritysten vastuullista johtamista. Yhteiskuntavastuu kattaa kysymykset miksi, koska ja miten organisaatiot hallinnoivat aktiivisesti sosiaaliset, ympäristölliset ja taloudelliset tavoitteensa, toiminta ja vaikutuksensa sekä niiden keskinäiset suhteet. Yhteiskuntavastuun perusjaottelu muodostuu taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristövastuusta. Jokaisella osa-alueella on omat erityispiirteensä, mutta käytännössä yksikään ulottuvuus ei pysty toimimaan erillisenä. (Talvio & Välimaa 2004, 12, 37, 40; Jussila 2010, 11-15.)

Yhteiskuntavastuuta käsittelevä kirjallisuus keskittyy pääsääntöisesti yritystoimintaan, mutta se koskee koko yhteiskuntaa laaja-alaisesti mukaan lukien julkinen sektori, kolmas sektori ja yksittäiset kansalaiset. Tässä yhteydessä on ensisijaiseksi valittu sosiaalisen vastuullisuuden näkökulma. Sosiaalisella vastuullisuudella tarkoitetaan yrityksen tai organisaation toiminnan vaikutuksia ihmisryhmille ja yhteisöille, kuten oma henkilöstö, asiakkaat ja muut yhteistyökumppanit. Sidosryhmävuoropuhelua pidetään keskeisenä sosiaalisen vastuullisuuden

työkaluna. (Elinkeinoelämän keskusliitto.) Sosiaalinen vastuu kattaa myös oikeudenmukaiset ja ihmisoikeuksia kunnioittavat toimintatavat, työelämän käytännöt ja työntekijöiden työolosuhteet (Suomen YK-liitto). Sidosryhmävuoropuhelun avulla pyritään tässä kontekstissa hyödyntämään sidosryhmien asiantuntijuutta ja selvittämään mitä odotuksia tai tarpeita eri instansseilla on toisiaan kohtaan OmaPoliisi-toimintamallin viitekehityksessä. Yhteisöllisyys toteutuu sidosryhmäyhteistyön kautta.

Kokeilevan kehittämisen prosessissa korostuu liikkeelle lähdön nopeus. Ideaa palveluista, toimintamalleista ja työkaluista ei haudota pitkään, vaan ne pyritään mahdollisimman nopeasti saattamaan käytäntöön testattavaksi. Tavoitteena on asiakasrajapinnan nopea ja tehokas saavuttaminen. Uusien toimintamallien kehittäminen vaatii ajattelutyön lisäksi myös toiminnallista etsimistä, joten palvelua kehitetään iteroinnin kautta eli testaamalla erilaisia toimintamalleja, kunnes päädytään haluttuun lopputulokseen. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että valintakriteerit OmaPoliisi-asiakkuuksien aloittamiseen luodaan toiminnan alkuvaiheessa tiettyjen periaatteiden mukaisesti, mutta niitä tarkennetaan, kun kerääntyy tietoa ja kokemusta siitä, mikä tuottaa halutun lopputuloksen.

Palvelumuotoiluprosessin tavoitteena on yhdistää asiakkaan tarpeet ja palveluntuottajan liiketoiminnalliset tavoitteet toimivaksi palveluksi. Palvelun tai toiminnon sisältämät aineettomat elementit tehdään näkyviksi visualisoinneilla jo kehittämisvaiheessa. (Tuulaniemi 2011.) Palvelumuotoiluajattelua hyödynnettiin myös OmaPoliisi-asiakkuuden työpolun ja OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuustavoitteen suunnittelussa ja visualisoinnissa (kuvio 5).

Kuvio 5 OmaPoliisi-asiakkuuden työpolku ja toiminnan vaikuttavuustavoite

Kuviossa viisi on haluttu korostaa toiminnan asiakaskeskeisyyttä. Kuviossa asiakkaan ympärille on kuvattu negatiivisen ja positiivisen sosiaalisen pääoman alueet, joihin OmaPoliisi-toiminnalla pyritään vaikuttamaan.

Palvelumuotoiluprosesseille on tyypillistä yhteissuunnittelu ja -kehittely, jossa on myös asiakas mukana. OmaPoliisi -toiminnan osalta asiakasnuoren näkemyksen kartoittaminen ei ole mahdollista alkuvaiheessa. Myöhemmin asiakkaalta, hänen huoltajiltaan tai sidosryhmiltä saadun palautteen myötä työpolkua toimintoihin voidaan jatkojalostaa ja muokata haluttuun suuntaan.

Kuvion uloimmalle kehälle on kuvattu keskeisimmät elementit, joista OmaPoliisi-asiakkuuden työpolku rakentuu. Huomionarvoista tässäkin on kokeiluluontoisuus, jolloin yksilökohtaista palvelua kehitetään iteroinnin kautta. Asiakkuuden aikana sidosryhmiä, työskentelysuunnitelmaa ja toimintamalleja muokataan ja täsmennetään tilanteiden sekä karttuneen tiedon mukaisesti niin, että haluttu tavoite saavutetaan.

7 Vaikuttavuus ja sen arviointi

Vaikuttavuudella tarkoitetaan jotakin muutosta ja interventio on vaikuttava, mikäli se kykenee aiheuttamaan tavoiteltavan muutoksen (Rantanen 2018.) Vaikuttavuustutkimus on arviointitutkimuksen osa-alue ja kaikki vaikuttavuustutkimus on arviointitutkimusta. Vaikuttavuustutkimuksessa tutkitaan empiirisesti, tuottaako toimenpide tai ohjelma niitä vaikutuksia, joita sillä halutaan olevan. (Kivivuori & Aaltonen 2009, 49-51.)

Vaikuttavuustutkimuksen lähtökohtana tulee olla selkeästi määritelty tavoite ja kiinnostuksen kohteena muutos. On olennaista kyetä osoittamaan, että muutos on juuri intervention aiheuttama. (Rantanen 2018.) Dahler-Larsen (2005, 7) on kiteyttänyt vaikuttavuuden arvioinnin ytimen kysymykseen: mikä vaikuttaa mihinkin, miten ja millä edellytyksillä? Vaikuttavuus kuvaa sekä tulosta eli vaikutusta että vaikuttamisen prosessia. Vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on ratkaisevaa, että prosesseja ja tuloksia tarkastellaan yhdessä.

Vaikutuskysymys on tärkeä intervention tuottaman tuloksen arviointityössä.

Vaikutuskysymyksellä kartoitetaan tulosten syy-seuraus -suhdetta eli missä määrin saavutetut tulokset ovat toteutetun intervention tuottamia. Tieteen teoriassa ja menetelmissä syy-seuraus -suhteesta käytetään termiä kausaalisuhteet. Käytännössä kausaalisuhteet pyrkii selittämään ilmiöitä. (Dahler-Larsen 2005, 7-8.)

Vaikuttavuuden arvioinnin perusajatus on se, että julkinen interventio perustuu olettamukseen ”jos a, niin b”. Toisin sanoen käsitykseen siitä, että interventio johtaa tiettyihin tuloksiin. Vaikuttavuuden arvioinnissa pyritään testaamaan näitä olettamuksia todellisuudessa. (Dahler-Larsen 2005, 8.) Vaikuttavuuden realistiseen arviointiin liittyy

kuitenkin useita metodisia haasteita, kuten se, että usein lopputulokseen vaikuttaa intervention lisäksi myös muut tekijät (Rantanen 2018).

7.1 Vaikuttavuuden arvioinnin ajankohtaisuus ja merkitys opinnäytetyön kontekstissa

Kivivuori (2009, 63) on todennut, että yksi ilmeisimmistä tutkimuksen katvealueista on vaikuttavuustutkimus, joka koskee niin syrjäytymisen ehkäisemiseen suunnattuja hankkeita kuin myös rikolliseen kontrolliin liittyvää tutkimusta. Vaikuttavuustutkimus nähdään kuitenkin tärkeänä ja merkittävänä jo senkin vuoksi, että tutkimuksen hyödynnettävyys on suurta. Rikossentorjuntaneuvoston tutkimusjaosto on käynnistänyt vuonna 2016 Kivivuoren aloitteesta rikossentorjunnan arviointitutkimuksen tietokannan kehittämisen. Tietokantaan on tarkoitus kerätä kaikki julkaistut rikossentorjunnan kotimaiset arviointitutkimukset, jolloin tiedon saaminen ja hyödyntäminen helpottuu sekä sen avulla tiedon tarvitsijat ja turvallisuuden kehittäjät voivat selvittää mitä toimenpiteitä Suomessa on tutkittu ja minkälaisiin tuloksiin on päästy. Osaltaan tietokanta pyrkii vahvistamaan arviointitutkimuksen asemaa, arvostusta ja näkyvyyttä osana kokeilukulttuurin kehittämistä. (Kivivuori 2017.) Tietokantaan ei tarkasteluhetkellä ole kirjattu yhtään poliisin toimintamallien vaikuttavuutta arvioivaa tutkimusta (Rikossentorjuntaneuvosto). Toisaalta on huomioitava, että tietokannan kattavuus perustuu tutkijoiden omaan aloitteellisuuteen kertoa tutkimuksestaan (Kivivuori 2017).

Vaikuttavuusarviointi on huomioitu OmaPoliisi- toiminnassa alusta lähtien, koska on tiedostettu, että sen avulla on mahdollista osoittaa toimintamallin merkitys ja arvo sekä perustella tehtyjä valintoja (Aalto-Kallio, Saikkonen & Koskinen-Ollonqvist 2009, 114). Tutkimuksen tekijän on tärkeää tuntea toimintaympäristö, johon arviointi kiinnittyy (Aalto-Kallio ym. 2009, 14). Tässä luvussa kuvataan poliisin toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia, rikostutkinnan ennalta estävän työn edistämistä OmaPoliisi-toiminnan avulla, sekä siihen liittyvän arvioinnin tarkoitusta ja merkitystä.

Sisäisen turvallisuuden selonteossa (2016, 2) todetaan, että poliisimiesten määrä on ollut laskussa jo useamman määräraahakehyskauden ajan, jonka vuoksi poliisi sopeuttaa toimintaansa voimakkaasti. Poliisitoimintaan kohdennettavat toimintamäärärahojen ja henkilöstön vähennykset toteutetaan niin, että kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus pyritään turvaamaan ja ihmisten turvallisuutta ylläpitävä toiminta priorisoimaan.

Poliisin heikentyvien voimavarojen arvioidaan merkittävästi vähentävän suunnitelmallista valvontaa, jonka johdosta yleisellä paikalla tapahtuneiden häiriöiden ja rikosten määrä todennäköisesti lisääntyy. Tilanne johtanee rikostutkintaan siirtyvien tehtävämäärien kasvuun. Samanaikaisesti kuitenkin poliisihenkilöstön vähennykset kohdistuvat suhteellisesti enemmän rikostutkintaan.

Poliisilla on lakisääteinen velvollisuus suorittaa tietoon tulleiden rikosten esitutkinta. Rikostutkinnan henkilöressursivaje aiheuttanee tilanteen, jolloin rikosten selvitysaste laskee ja tutkinta-ajat pidentyvät. Lisäksi poliisin ennalta estävä toiminta heikkenee. Syyksi priorisointiin on todettu, että rikosten tutkinnalla on muuta poliisitoimintaa vähemmän vaikutusta rikosten vähentämiseen ja siten ihmisten turvallisuuteen. (Valtioneuvosto 2016, 21-23.)

Paine erityisesti poliisin ennalta estävän toiminnan vähentämiseen on merkittävä. Poliisin ennalta estävällä toiminnalla tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joilla pystytään estämään ja vähentämään rikoksia tapahtumasta. Samalla lisätään turvallisuutta sekä turvallisuuden tunnetta. Vähennyspaine ennalta estävään toimintaa korostuu olennaisesti, koska siihen ei liity samanlaisia selkeästi poliisia sitovia oikeudellisia velvoitteita kuin hälytystehtävien hoitamiseen ja rikosten tutkimiseen. (Valtioneuvosto 2016, 23-37.)

Sisäisen turvallisuuden selonteossa (Valtioneuvosto 2016, 34, 37) poliisitoiminnan kehittämislinjaukset on tiivistetty neljään asiaan, joista yksi on ennalta estävän toiminnan parantaminen. Ennalta estävän toiminnan vaikuttavuuden parantamisessa ei ole lainkaan huomioitu rikostutkinnan osuutta. Toimenpiteissä on kuitenkin todettu, että yhteiskunnan turvallisuuden kannalta merkittäviä ennalta estävän toiminnan kohteita ovat muun muassa toistuvasti rikoksiin syyllistyvät ja rikosten uhriksi joutuvat sekä nuoret. Honkatukia ja Kivivuori (2006, 1) kirjoittavat, että rikosten tekeminen mielletään riskiksi niin nuorelle tekijälle itselleen kuin muillekin. Rikoksiin syyllistyvät nuoret ajautuvat ikätovereitaan helpommin huonoon seuraan ja syrjäytymis- ja rikoskierteeseen, mikäli asiaan ei puututa.

Edellä mainittujen seikkojen valossa poliisin ennakoivaa toimintaa tulee kyetä tarjoamaan nykyistä kohdennetummin ongelmakohteissa ja väestöryhmissä, joissa turvallisuusongelmat yleisimmin esiintyvät. Isossa kuvassa yhteiskunnan turvallisuuden perusta on yksilöiden omassa toiminnassa ja valinnoissa. (Valtioneuvosto 2017, 13, 28.) Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmän OmaPoliisi-toiminta kohdistuu tietojohdoisesti juuri tähän kohderyhmään. Tavoitteena on estää nuorta syyllistymästä uusiin rikoksiin ja rikoskierteen katkaiseminen tai ainakin rikollisesta elämäntavasta aiheutuvien haittojen minimoiminen.

Poliisin ennalta estävän työn strategiassa (Valtioneuvosto 2018, 10) ennalta estävä työ määritellään seuraavasti:

”Poliisin ennalta estävällä työllä tarkoitetaan suunnitelmallisia ja johdettuja toimia, joilla estetään rikoksia, turvallisuutta heikentäviä häiriöitä ja muita ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavia ei-toivottuja tapahtumia. Poliisi toimii ratkaisulähtöisesti yhteistyössä eri viranomaisten, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Ennalta estävä toiminta on tietojohdoista ja

sen toteutumisesta ja tuloksista raportoidaan säännöllisesti viranomaisille, yhteistyökumppaneille ja asukkaille.”

Strategiassa todetaan tämän jälkeen, että poliisi toimii tämän lisäksi ennalta estävästi myös kenttätoiminnassa ja rikostorjunnassa vaikuttaen laajasti turvallisuusriskeihin ja tilanteisiin, jotka voivat johtaa rikoksiin ja häiriöihin. Strategian mukaan edellä mainituissa toiminnoissa tehtävä ennalta estävä työ ei kuitenkaan ole strategian tarkoittamaa ennalta estävää erityistoimintaa, jota suorittavat siihen erikoistuneet poliisit päätoimisesti. Tämä kapea-alainen tulkinta on kritiikille altis ainakin rikostorjunnan näkökulmasta.

Nuorisoryhmän suorittamat toimenpiteet esitutkinnassa sekä sen päätyttyä sisältävät useita ennalta estäviä elementtejä. Niemi (2010, 69) on väitöskirjatutkimuksessaan tehnyt analyysin neljäkymmenen poliisin haastatteluista ja todennut, että lasten kuulustelujen ensisijainen tarkoitus on rikosten selvittäminen. Toissijaisesti poliisit pitävät niitä oppimistilanteina, joiden osavaikutuksesta jotkut eivät enää syyllisty uusiin rikoksiin. Poliisit siis tekevät kuulusteluissa sekundaari- ja tertiääripreventiivistä työtä. Ennaltaehkäisy eli preventio voidaan jaotella kolmeen vaiheeseen. Uusien tapausten ennaltaehkäiseminen on primaaripreventiota ja sekundaaripreventiolla tarkoitetaan olemassa olevien ongelmien käsittelyä niin, että niiden kesto olisi ajallisesti mahdollisimman lyhyt. Tertiääripreventio pyrkii pysyvien haittojen ja pitkittyneiden ongelmien ehkäisyyn. Selkeästi ennalta estävään erityistoimintaan lukeutuu kuitenkin OmaPoliisi-toiminta, jolla pyritään puuttuman ennalta estävän työn strategiassa (2018, 18) mainittuun kahteen prosenttiin nuorista, jotka jatkavat rikosten tekemistä ensimmäisten tekojen jälkeen. Strategian mukaan nämä henkilöt muodostavat aikuistuuksaan rikollisten pienen, mutta kovan ytimen, joka tekee yli puolet ilmitulleista rikoksista. Lisäksi OmaPoliisi-toiminta on organisoitua, johdettua ja suunnitelmallista sekä lisäksi tuloksia seurataan ja vaikuttavuutta pyritään arvioimaan.

Ennalta estävän toiminnan haasteena on, että sen vaikuttavuutta on tulosmittarein vaikea mitata ja näin näyttää toteen. Poliisin tulosten seurantajärjestelmä perustuu pääosin numeraalisiin mittareihin. Ongelmallista on se, että mahdollinen estetty rikos tai häiriötilanne ei tilastoidu mitenkään. Ennalta estävän työn tulosten osoittaminen vaatii pitkäaikaista seurantaa, eikä vuoden tarkastelujaksoon perustuva seurantajärjestelmä tue tämän osa-alueen tulosten mittaamista. Resurssien kohdentamisen näkökulmasta olisi kuitenkin tärkeää saavuttaa tilastoitavissa olevia vaikuttavuustavoitteita. (Valtioneuvosto 2016, 34-37; Valtioneuvosto 2018, 4-5.) Edellä mainitut seikat asettavat arvioinnille erityishaasteita, mutta toisaalta osoittaa sen, että arviointi on sitäkin tärkeämpää ja merkityksellisempää. Tästä syystä arvioitavan toimintaympäristön tunteminen on välttämätöntä. (Aalto-Kallio ym. 2009, 14.)

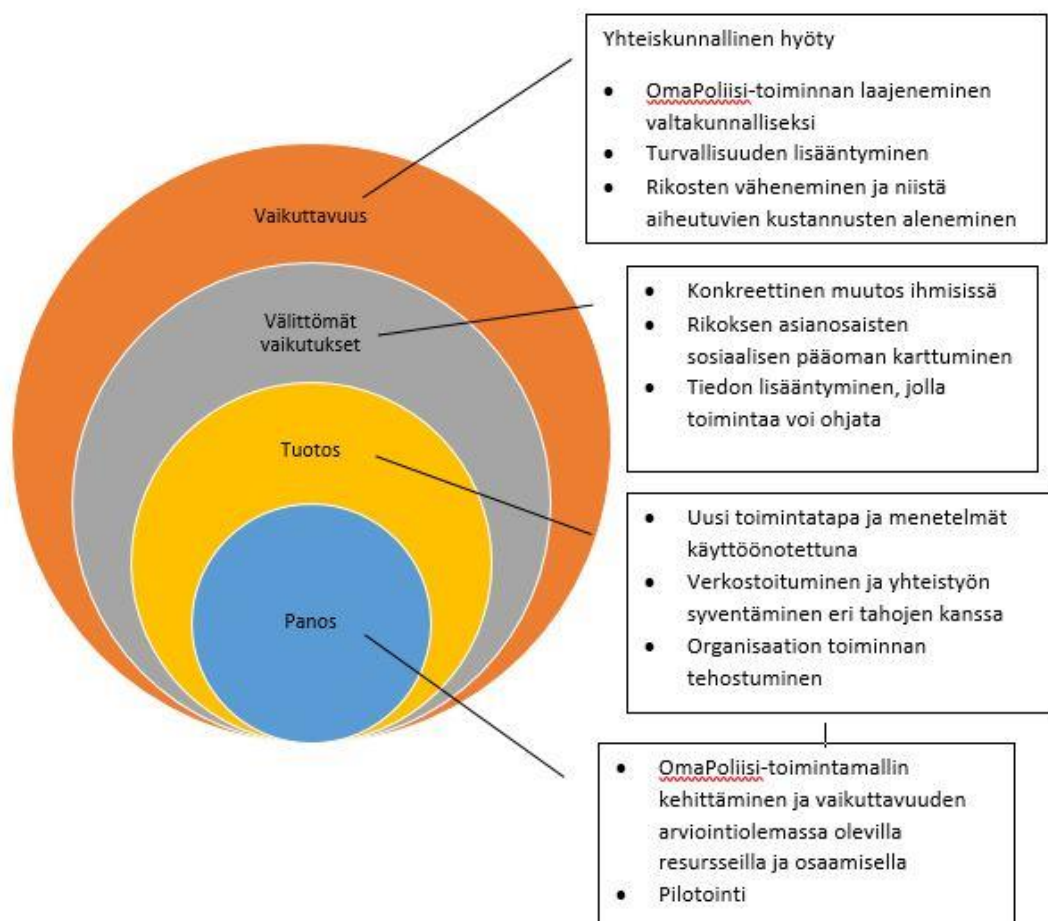
Kivivuori ja Aaltonen (20019, 53) ovat todenneet, että Suomessa syrjäytymisen vastaiset hankkeet tulisi kohdistaa ryhmiin, joilla on erityisiä sosiaalisia ja yksilökohtaisia riskitekijöitä. Kohderyhmään kuuluviin nuoriin tulisi kohdistaa toimia, jotka tavalla tai toisella lisäävät sosiaalista kontrollia. Esimerkkinä tällaisesta toimesta mainitaan alkoholin hankkiminen, jolloin nuoret hakeutuvat kontaktiin potentiaalisen kontrollitahon kanssa. Tämän tiimoilta on suunnattu valistusta vähittäiskaupoille ja ravintoloille estämään alkoholin myyntiä alaikäisille. Näkemykseni mukaan tähän voitaneen rinnastaa esimerkiksi kaupoissa nähtävillä olevat tiedotteet, joissa kerrotaan, että kaikki myymälävarkaudet ilmoitetaan poliisille. Tällä tavalla nuoren rikoskäyttäytymistä pyritään estämään sosiaalisen kontrollin ja kenties niin kutsutun pelotevaikutuksen avulla.

Rikoksilla oireilevien käyttäytymiseen puuttamalla voidaan rikollisuuden määrään vaikuttaa kahta kautta. Tehokas interventio vähentää henkilön omaa rikollista käyttäytymistä ja toisaalta vähentää mahdollisesti häneen itseensä kohdistuvien rikostilaisuuksien mahdollisuutta henkilön muuttaessa omaa käyttäytymistään ja kenties kaveripiiriään. Rikoksen toteutuminen vaatii potentiaalisen tekijän ja uhrin samassa paikassa sekä valvonnan tai kontrollin puuttumisen yhtäaikaaisesti. (Keinänen 2009, 120.) Jos nuoren rikoskäyttäytymistä onnistutaan tehokkaasti ehkäisemään tai alkanut rikoskierre katkaisemaan, kyseessä on erittäin konkreettinen syrjäytymisvaaran ehkäiseminen. Tutkimustoiminta on tällä saralla kuitenkin vähäistä, vaikka vaikuttavuustutkimuksen tarve on yleisesti pantu merkille. Tutkimuksellinen tieto toimenpiteiden vaikuttavuudesta tai sen puutteesta on tärkeä perusta poliittiselle päätöksenteolle. (Kivivuori & Aaltonen 2009, 54.) Tietojohdoisuuden avulla voidaan vastata myös kysymykseen siitä, käytetäänkö olemassa olevat resurssit parhaalla mahdollisella tavalla (Aalto-Kallio ym. 2009, 9).

OmaPoliisi-toimintamallin vaikuttavuustutkimus on ajankohtaista ja tärkeää. Vähenevät poliisitoimen henkilöresurssit tulee kohdentaa järkevästi ja kustannustehokkaasti tavoitellen myös pitkällä aikajänteellä yhteiskunnallisesti merkittäviä vaikutuksia. Nuorten rikosten tekijöiden erityinen huomioiminen poliisitoiminnassa ennalta estävyyden näkökulmasta ja heidän tekemien rikosten tehokas sekä laadukas esitutkinta johtaa säästöihin muun muassa vähentämällä rikosten aiheuttamia suoria omaisuus- ja henkilövahinkoja sekä alentamalla sosiaalitoimen ja rikosseuraamusjärjestelmän kustannuspaineita. Vaikuttavuustutkimuksen tuloksiin viitaten voidaan antaa kehittämissuosituksia tai osoittaa toiminnan tuloksellisuus ja vaikutus (Aalto-Kallio ym. 2009, 9).

Kuviossa kuusi on kuvattu OmaPoliisi-toiminnan kehitys- ja innovaatioprosessin vaikuttavuusmalli. Kuvion rakentamisessa on hyödynnetty Aistrichin (2014) IOOI-ketjua vaikuttavuuden synnystä. Ketju muodostuu seuraavista elementeistä: Input (Panos), Output (Tuotos), Outcome (Vaikutus), Impact (Vaikuttavuus). Kehitystyön ja pilotoinnin tuloksena syntyy tietoa ja osaamista sekä verkostoitumista yhteistyötahojen kanssa. Koljonen (2010, 90)

nostaa esille yhteistyökumppanit, joita tarvitaan erityisesti estettäessä nuorten ajautumista rikoksiin ja rikoksia tehneiden nuorten ohjaamiseksi takaisin kaidalle polulle. OmaPoliisi-toiminnassa on pohdittava, mitä yhteistyötahoja tarvitaan kunkin asiakkaan kohdalla, jotta vaikuttavuus olisi mahdollisimman suuri. Uuden toimintamallin käyttöönoton jälkeen voidaan saavuttaa taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia yksilötasolla ja paikallisesti. Toimintamallin laajenemisen kautta on mahdollisuus saavuttaa myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Koljonen (2010, 90) toteaa, että rikostorjunta tulee viranomaistoiminnassa nähdä pyrkimyksenä henkilökohtaisiin rikosten vähentämisiin, mikä johtaa rikosten kokonaisvaltaiseen vähenemiseen.

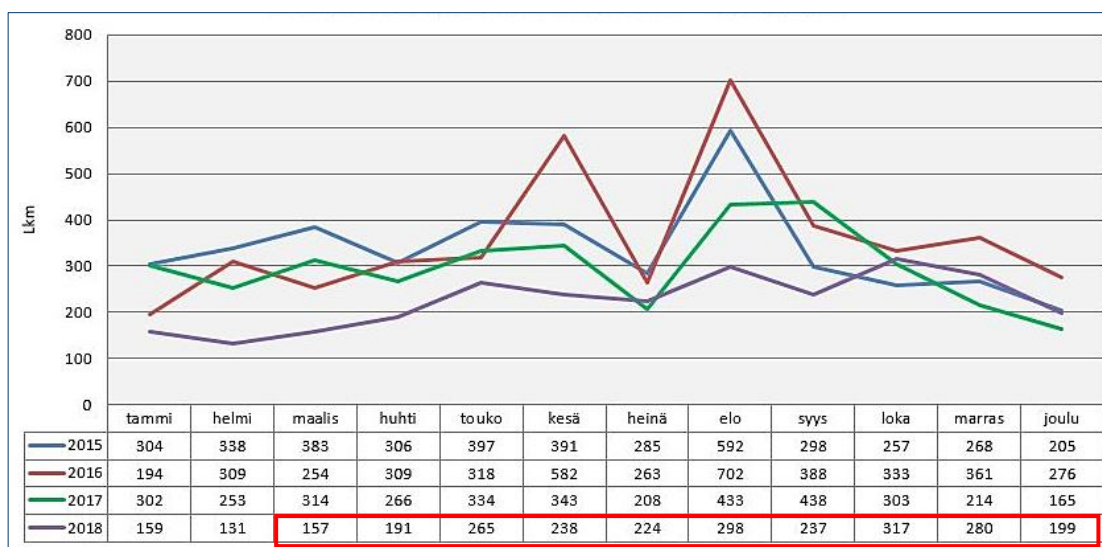
Kuvio 6 OmaPoliisi-toiminnan kehitys- ja innovaatioprosessin vaikuttavuusmalli

7.2 Tutkimuksen rajaus

Tässä opinnäytetyössä nuorten tekemään rikollisuuteen ja rikollisuuden torjumiseen otetaan poliisitoiminnallinen lähestymiskulma ja keskitytään niihin seikkoihin, joihin oletetaan pystyvän vaikuttamaan nykyhetkessä nimenomaan OmaPoliisi-toiminnan kautta. Nuorena henkilönä tehtyä rikollista toimintaa lähestytään sosiaalisten tekijöiden kautta ja paneudutaan kriminologian selitysmalliin, joka tarkastelee sosiaalisen pääoman ja rikollisuuden välistä suhdetta. Opinnäytetyössä ei tarkastella muita merkittäviä yksilötason tekijöitä nuorten rikollisuuteen, kuten perimän vaikutusta antisosiaaliseen käyttäytymiseen tai varhaisten kasvuolojen yhteyttä rikosuran todennäköisyyteen (Kivivuori 2006, 161).

7.3 Ohjelmateoria OmaPoliisi-toiminnan ja vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohtana

Tilastojen valossa Nuorisoryhmän tutkittavaksi kirjataan vuosittain noin 1400 rikosilmoitusta. Yksittäinen rikosilmoitus voi sisältää useita rikosnimikkeitä sekä useita rikoksesta epäiltyjä ja asianosaisia. Kuviossa seitsemän on esitetty poliisin tietoon tulleet Helsingissä alaikäisten rikoksesta epäiltyjen kokonaismäärät kuukausittain vuosina 2015-2018. Vuonna 2018 alaikäisiä epäiltyjä oli noin 2700. Vuoden 2018 kohdalla on korostettuna Nuorisoryhmän toimintakuukaudet.

Kuvio 7 Rikostapausten määrät kuukausittain Helsingissä vuosina 2015-2018, joissa rikoksesta epäilty on alaikäinen. (Poliisin tulostietojärjestelmä PolStat)

OmaPoliisi-asiakkaiksi valikoituu vain jäävuoren huippu Helsingissä rikoksia tekevästä nuorista. Asiakkuuden aloittamisesta ja lopettamisesta päättää Nuorisoryhmän päällystöesimies. OmaPoliisi -toiminnan keskiössä on asiakas eli alle 18-vuotias nuori henkilö, jonka epäillään syyllistyneen vakavaan rikokseen tai hän on selkeästi rikoskierteessä. OmaPoliisi -toiminta on voimassa vähintään kuusi kuukautta (6kk) tai enintään siihen asti, kun asiakas täyttää 18

vuotta. Toiminnan tavoitteena on rikosmyönteisen elämäntavan aiheuttaminen haittojen minimoiminen tai parhaimmassa tapauksessa rikoskierteen katkaiseminen.

OmaPoliisi -toimintamallissa asiakaskeskeisyys korostuu, sillä saman nuoren epäillyksi tekemien rikosten esitutkinta keskitetään samalle rikostutkijalle. Vuorovaikutusta on mahdollisuus jatkaa seuraavassa kohtaamisessa. Keskittämällä pyritään saavuttamaan ja ylläpitämään kattava tilannetietoisuus nuoren rikoksen tekijän elämäntilanteesta, rikoksista sekä niiden tekemiseen johtaneista syistä. Minna Niemen (2010, 147) väitöskirjatutkimuksen mukaan tällainen toimintatapa on varsin vierasta poliisin rikostutkijan työssä. Tutkimukseen haastateltujen poliisien mukaan he eivät pitäneet lapsen elämänhistorian ja elämäntilanteen selvittämistä poliisitehtävänä. Poliisit odottavat, että sosiaali- ja terveystoimijat ottavat vastuun näistä asioista.

OmaPoliisi -toiminnan kautta pystytään rakentamaan kiinteä ja luottamuksellinen yhteistyöverkosto nuoren asioita hoitavien viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Nuoren elämäntilannetta selvitetään tarkemmin ja kokonaisvaltaisesti eri viranomaisilta ja sidosryhmiltä. OmaPoliisi toimii kontaktihenkilönä nuoren asioissa. Tapauskohtaisesti nuoreen, hänen vanhempiinsa, vastuusosiaaliryöntekijään ja muihin merkittäviin tahoihin pidetään yhteyttä OmaPoliisin toimesta. Tarvittaessa OmaPoliisi osallistuu asiakasta koskeviin muiden viranomaisten järjestämiin palaveriin. Viranomaispalaverit tarjoavat toimivaksi todetun moniammatillisen lähestymistavan ja mahdollisuuden huomioida lapsen kokonaisuus eri näkökulmista (Rantaeskola & Ellonen 2016, 39).

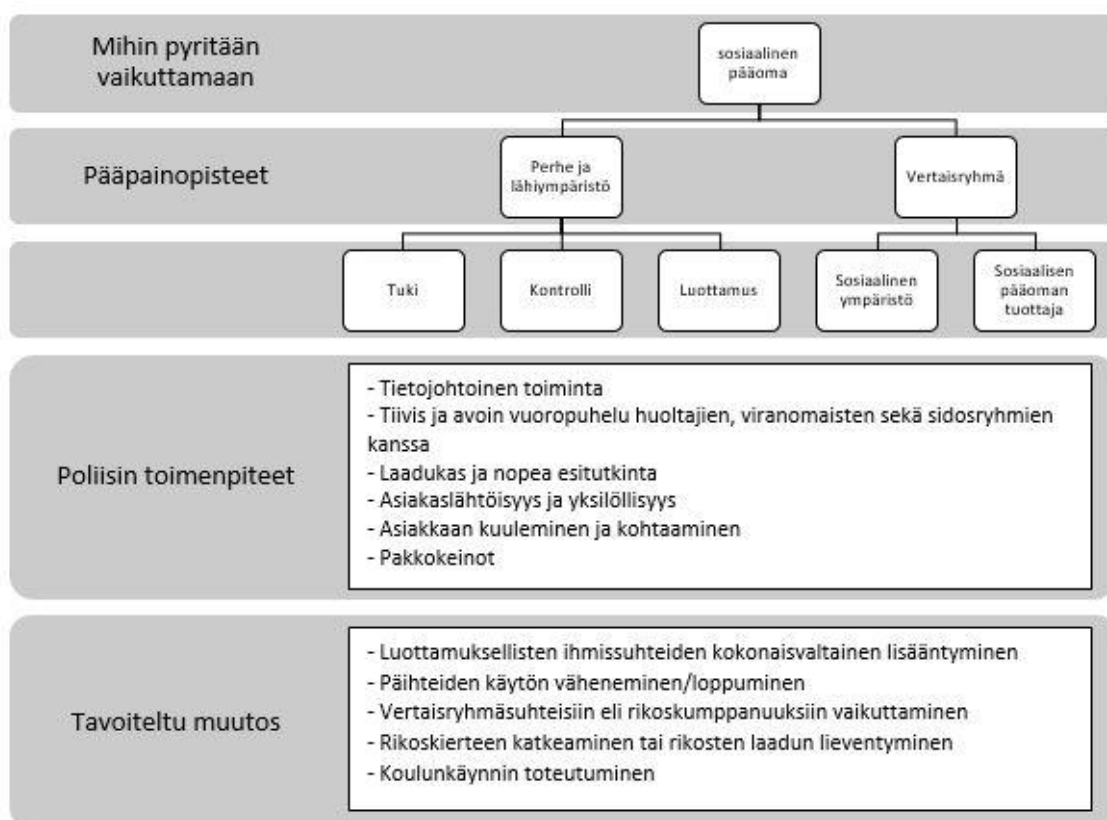
Odotusarvo OmaPoliisi-intervention vaikuttamisen suuruus on pidettävä realistisena. OmaPoliisi-toiminnan tavoitteena on estää nuorta syyllistymästä uusiin rikoksiin tulevaisuudessa. Kaikkien asiakkaiden kohdalla tämä ei välttämättä ole realistinen tavoite, jolloin intervention tavoitteena on vähentää ja lieventää uusintarikollisuutta. Pienikin todellinen vaikutus on kuitenkin tärkeä, kun huomioidaan rikollisuudesta aiheutuvat merkittävät yhteiskunnalliset kustannukset.

Kivivuoren (2017) mukaan rikosentorjunnan toimenpiteet voivat vaikuttaa rikollisuuteen kolmella tavalla. Toimenpiteet voivat vähentää tai lisätä rikollisuutta tai olla vaikuttavuuden näkökulmasta tehottomia. Rikollisuutta lisäävänä seikkana on tutkimusten mukaan ollut toimenpide, jossa rikosaktiiviset henkilöt ovat ryhmäytyneet. Tällaista vaikutusta kutsutaan kontraproduktiiviseksi eli hyvää tarkoittava toimi onkin lisännyt ongelmaa, jota on haluttu vähentää. Toimenpiteiden todellisten vaikutusten objektiivinen arviointi on siten erittäin tärkeää. Rikoksilla oireilevien nuorten sijoittaminen samoihin fyysisiin puitteisiin voi tämä näkökulma huomioiden olla arveluttavaa.

Vaikuttavuuden arvioinnissa tarkastellaan, keiden asiakkaiden osalta interventio on ollut vaikuttava, miten ja miksi sekä vaikuttivatko toimenpiteet toivotulla tai odotetulla tavalla. OmaPoliisi-toiminnan arviointi perustuu tarpeeseen tutkia intervention vaikuttavuutta yksittäisen asiakkaan rikoskierteeseen ja siihen vaikuttaviin seikkoihin. OmaPoliisi -toiminnan vaikuttavuuden arviointiasetus on pragmaattinen ja pitkälti laadullinen. Vaikuttavuuden keinot on pääpiirteittäin määritelty, mutta menetelmät voidaan valita tai niitä painottaa tapauskohtaisesti. Huomio arvioinnissa keskittyy tapahtuneisiin muutoksiin, eikä niihin johtaneiden syiden syvälliseen analyysiin. Lähtökohtana on asiakaslähtöisyys ja yksilökohtaisuuden huomioiminen.

Tutkimuksessa keskitytään OmaPoliisi-asiakkaan sosiaalisen pääoman ja rikollisen elämäntavan välisiin muutoksiin. Kuviossa kahdeksan on esitetty toiminnan vaikuttavuuskuvaus. Sosiaalisen pääoman pääpainopisteiksi on valittu perhe ja lähiympäristö sekä vertaisryhmä, koska näihin kyetään vaikuttamaan poliisitoiminnallisilla keinoilla.

OmaPoliisi-toimenpiteiden kautta pyritään vahvistamaan asiakkaan sosiaalista pääomaa kasvattamalla luottamusta niin poliisiin kuin muihinkin merkityksellisiin toimijoihin ja samalla lisäämään ympäristöstä saatavaa apua ja tukea sekä kontrollia.

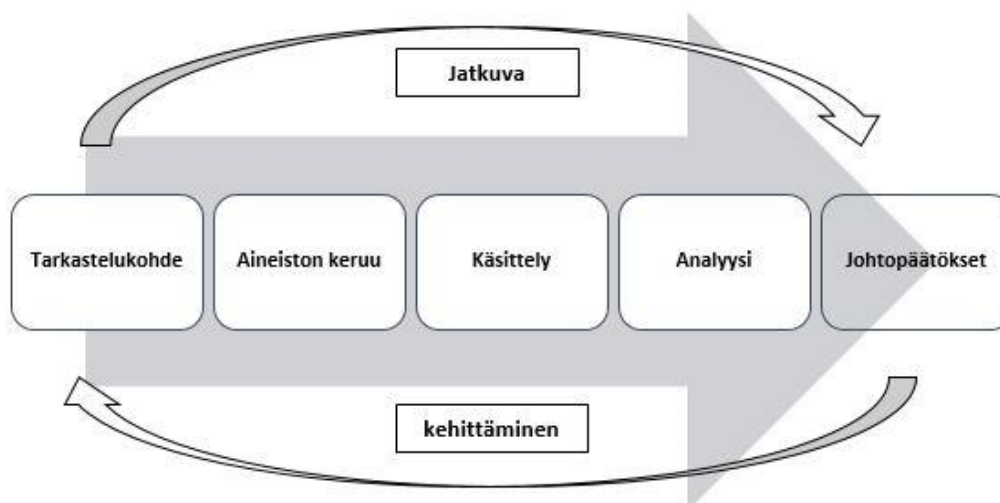
Kuvio 8 OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuuskuvaus

Joskus vaikuttavuus on sitä, että mitään ei tapahdu, kuten rikoksien tai onnettomuuksien ehkäisyssä (Rantanen 2018). Arvioinnin voidaan katsoa onnistuneen tällöinkin, kun on osoitettu, miksi jokin asia ei onnistunut tai miksi tavoite jäi saavuttamatta. Saadun arviointitiedon avulla voidaan toimintaa suunnata uudestaan ja kehittää paremmaksi ja lopulta tuloksekkammaksi. (Aalto-Kallio ym. 2009, 10.)

Asiakkaan todellisella kuulemisella ja kohtaamisella pyritään asiakaslähtöiseen ja yksilölliseen työskentelyyn, jonka odotetaan lisäävän luottamusta OmaPoliisiin ja nuoren välillä sekä lisäksi hänen huoltajansa välillä. Tiivis ja avoin vuoropuhelu nuoren kanssa tuottaa tietoa seurattavien asioiden lähtötilanteesta. Muutoksia seurataan ja dokumentoidaan koko asiakkuuden ajan. Sidosryhmävuoropuhelun kautta pyritään kartoittamaan seurattavien asioiden tilannetta laaja-alaisemmin. Mahdollisten esitutinnan aikana käytettyjen henkilöön kohdistuvien pakkokeinojen, kuten matkustuskiellon, pidättämisen tai vangitsemisen, vaikuttavuutta havainnoidaan ja niistä keskustellaan asiakkaan sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

7.4 Vaikuttavuustutkimuksen prosessi

Kuviossa yhdeksän olen kuvannut OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuustutkimuksen prosessin. Prosessissa haluan korostaa toimintamallin jatkuvaa kehittämistä sen kaikissa vaiheissa. Tutkimus lähtee liikkeelle tarkastelukohteen eli OmaPoliisi-asiakkaan valinnasta.

Kuvio 9 Vaikuttavuustutkimuksen prosessi

Tärkeimmät suuntaviivat ja periaatteet kerättävästä aineistosta pohjautuvat sosiaalisen pääoman tekijöihin, joihin oletetaan pystyvän vaikuttamaan poliisitoiminnallisilla keinoilla. Suunnitelmaa voidaan täsmentää tutkimushankkeen aikana (Aineistohallinnan käsikirja). Arviointikysymykset ohjaavat miten ja millaista tietoa kerätään. Arviointikysymyksillä

kartoitetaan, onko OmaPoliisi-asiakkuuden aikana havaittavissa muutosta alkukartoituksen aikana olleeseen tilanteeseen seuraavilla osa-alueilla:

1. Rikosten tekemisen määrään ja niiden laatuun
2. Asenteisiin
  - viranomaisvastaisuus
  - aatemaailma
  - rikosmyönteisyys
3. Päihteiden käyttöön
4. Vertaisryhmään / rikoskumppaneihin
5. Vanhempiin/muihin huoltajiin
6. Kouluun

Arviointikysymyksiin vastatessa käytetään kvantitatiivista eli määrällistä ja kvalitatiivisia eli laadullisia tietoja (EUCPN:n sihteeristö 2013). Kvantitatiivista tietoa ovat demografiset tiedot ikä ja sukupuoli sekä poliisiasiain tietojärjestelmän (PATJA) rekisteritiedot. Patja on poliisin valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri. Kvalitatiivinen tieto on OmaPoliisi-asiakkaan, huoltajien ja yhteistyötahojen kertomaa ja heidän tuottamia näkemyksiä ja lausuntoja. Tähän tietoon sisältyvät myös poliisin havainnot.

Poliisihallitus on myöntänyt tutkimusluvan ajalle 1.3.-31.12.2018, jonka aikana syntyneitä aineistoja tutkimuksessa käsitellään. Tutkimusaineiston voidaan katsoa olevan olemassa olevaa, vaikka se kerääntyykin tutkimuksen teon aikana. Sitä ei kuitenkaan tuoteta tutkimusta varten, vaan se syntyy OmaPoliisi-toiminnan tuotoksena.

Aineiston keruun jälkeen vuorossa on tietojen käsittely. Vaihe pitää sisällään tietojen puhdistamisen eli niiden järjestämisen asianmukaisesti sekä tarkistamisen mahdollisten virheiden varalta (EUCPN:n sihteeristö 2013). Lisäksi tutkimusaineisto anonymisoidaan niin, ettei yksittäisen tiedon kohde ole niistä tunnistettavissa.

Kerätyn aineiston analyysivaihe on tutkimuksen ydinasia. Sen avulla aineisto pyritään tiivistämään selkeäksi ja mielekkääksi kokonaisuudeksi säilyttäen sen sisältämän informaation (Eskola & Suoranta 1999, 138). Aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiöitä arvioitavan asian kannalta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 196; Vilka 2015, 134). Analyysivaiheessa on huomioitava tulosten validiteetti ja luotettavuus.

Tulosten validiteettia voi tarkastella sisäisesti ja ulkoisesti. Sisäisen validiteetin arvioinnissa on kyse siitä, kuinka hyvin tutkimusote ja siinä käytetyt menetelmät vastaavat sitä ilmiötä, jota halutaan tutkia ja/tai syy-yhteyttä koskevien päätelmien pätevyyttä. Ulkoinen validiteetti voi tarkoittaa tulosten yleistettävyyttä ja niiden pätevyyttä myös tutkimusotosta suurempaan ryhmään. (EUCPN:n sihteeristö 2013.)

Tutkimuksen luotettavuus on keskeinen osa työn lopputuloksen arviointia. Epärehellisyyttä on vältettävä tutkimuksen kaikissa vaiheissa ja keskeisiä periaatteita ovat muun muassa kaikenlaisen plagioinnin välttäminen sekä tutkimustulosten kritiikitön yleistäminen, sepittäminen tai kaunistelu. Luotettavuuden arviointi on tärkeää, koska kaikessa tutkimustoiminnassa pyritään välttämään virheitä. (Hirsjärvi ym. 2009, 23-27; Tuomi & Sarajärvi 2008, 140.) Arvioinnissa on pyrittävä myös läpinäkyvyyteen, koska sitä pidetään luotettavuuden takeena (Aalto-Kallio ym. 2009,115).

Ulkoisilla sitoumuksilla tarkoitetaan tutkimuksen tekijän kulttuurista ja tieteellistä taustaa sekä fyysistä ja symbolista ympäristöä, jossa hän työskentelee. Tässä tutkimuksessa tutkija on osa tutkimaansa ilmiötä, koska hän selvittää omissa työympäristössään itse kehittämänsä toimintamallin vaikuttavuutta. (Ilmonen 2018, 143.) Varsinaisesti tutkija ei kuitenkaan ole aineistonkeruun väline, kuten laadullisessa tutkimuksessa (Kiviniemi 2018, 73). Tutkimusaineisto syntyy OmaPoliisin keräämänä tutkijasta riippumattomasti.

Tämä tutkimusasetelma voi herättää epäilyksen tutkijan objektiivisuudesta. Saavuttaakseen mahdollisimman argumentoidun ja avoimesti kontrolloitavan lopputuloksen tutkimuksen kohteesta, tutkijan on tiedostettava tämä. Tutkijan on kyettävä koko tutkimusprosessin ajan kriittisesti pohtimaan suhdettaan työympäristöönsä ja tutkimuskohteeseen. (Ilmonen 2018, 143.)

Jotta arviointia voidaan pitää uskottavana, raportin lukijan on pystyttävä ymmärtämään lukemansa perusteella, mitä on arvioitu, miten on arvioitu ja mihin johtopäätökset perustuvat. Tällä saavutetaan myös tilanne, että arvioinnin tuloksia ja annettuja kehittämis ehdotuksia hyödynnetään. (Aalto-Kallio ym. 2009,115.)

Viimeisenä vaiheena on johtopäätösten tekeminen ja mahdollisten suositusten antaminen. Tässä vaiheessa tulee kiinnittää huomioita ainakin seuraaviin kysymyksiin:

- Onko tuloksille vaihtoehtoisia selityksiä?
- Miten tulokset vertautuvat samankaltaisten ohjelmien tuloksiin?
- Ovatko tulokset johdonmukaisia aiempien tutkimusten tukemien teorioiden kanssa?
- Ovatko tulokset odotetun kaltaisia? Jos eivät, mikä voisi olla siihen syy?

(EUCPN:n sihteeristö 2013.)

7.5 Vaikuttavuustutkimuksen näyttötasot

Vaikuttavuustutkimus perustuu kausaliteettiin, jolloin toimenpide edeltää vaikutusta eikä vaikutusta oleteta syntyvän ilman toimenpidettä. Kivivuoren ja Aaltosen (2009, 50) mukaan vaikuttavuustutkimuksen näyttötason vahvuutta arvioidaankin yleensä sen mukaan, kuinka vahvasti sen pohjalta voidaan tehdä toimenpiteen kausaalivaikutuksia koskevia johtopäätöksiä. Paras asetelma tilastollisen vaikuttavuusarvioinnin tutkimuksessa on satunnaistettu kontrolloitu tutkimus, jossa on sekä koe- että verrokkiryhmä. Toisen ryhmän henkilöt ovat toimenpiteen kohteena ja toiset eivät. Valinta kumpaan ryhmään henkilö kuuluu, tehdään kriteerit täyttävästä kokonaisuudesta arpomalla. Satunnaistamisen tavoitteena on saavuttaa lähtötilanne, jossa koe- ja verrokkiryhmät ovat ominaisuuksiltaan samanlaisia. (Aaltonen & Tyni 2017.)

Arviointia suunniteltaessa satunnaistamisen tulisi olla ensisijainen tavoite. Tällaista tutkimusta on kuitenkin tehty kriminologiassa hyvin vähän ja mikäli näyttötason vaatimus nostetaan liian korkealle, ei nykytilanne todennäköisesti kohene. (Aaltonen & Tyni 2017.)

Vaikuttavuustutkimusta on mahdollista tehdä useammalla tavalla, jotka voidaan ryhmitellä näyttötasojen mukaan. Vaikuttavuustutkimuksen käytetyin luokitteluasteikko on ns. Marylandin kriteeristö. Kriteeristö kuvaa asteikolla yhdestä viiteen, miten vahvaa näyttöä tutkimusasetelma antaa toimenpiteen vaikuttavuudesta. Mitä korkeampi luku, sitä vahvempi näyttö toimenpiteen vaikuttavuudesta. (Farrington, Gottfredson, Sherman & Welsh 2002; Kivivuori & Aaltonen 2009, 50-52.)

Aaltonen ja Kivivuori (2009, 52) ovat koostaneet Maryland-kriteerit (Farrington ym. 2002) sekä yhdistäneet niihin esimerkin kameravalvonnan arvioinnista (kuvio 10).

Taso 1 Korrelaatio arvioidun ohjelman ja rikostason välillä yhtenä ajankohtana.
(Alueilla, joilla on kameravalvonta, on vähemmän rikollisuutta kuin valvomattomilla alueilla.)

Taso 2 Rikollisuus mitattu ennen ja jälkeen ohjelman koeryhmässä, ilman vertailuryhmää. (Rikollisuus väheni, kun kameravalvonta otettiin käyttöön.)

Taso 3 Rikollisuus mitattu ennen ja jälkeen ohjelman sekä koe- että vertailuryhmässä.
(Rikollisuus väheni koealueella, jossa kameravalvonta otettiin käyttöön, mutta ei vertailualueella, jossa kameravalvontaa ei otettu käyttöön.)

Taso 4 Rikollisuus mitattu ennen ja jälkeen ohjelman sekä koe- että vertailuryhmässä, lisäksi vakioitu muita rikollisuutta selittäviä tekijöitä.
(Muiden uhritumiseen vaikuttavien tekijöiden vakioimisen jälkeen uhrikokemukset kameravalvotulla koealueella vähenivät verrattuna valvomattomaan vertailualueeseen.)

Taso 5 Vertailukelpoisten yksikköjen arpominen koe- ja vertailuryhmään.
(Kun kameravalvonta otettiin käyttöön satunnaisesti valituilla koealueilla, rikollisuus väheni suhteessa satunnaisesti valittuihin vertailualueisiin, joissa valvontaa ei otettu käyttöön.)

Kuvio 10 Maryland-kriteeristön tasot ja esimerkki kameravalvonnan arvioinnista

Maryland-kriteeristöllä tasoilla 1 ja 2 ei ole vertailuryhmää, jonka vuoksi tutkimusasetelmat on katsottu puutteellisiksi. Vahvimman näyttötason antaa taso viisi, jossa esimerkiksi toimenpiteen kohteena olevat henkilöt jaetaan satunnaisesti koe- ja vertailuryhmään. Satunnaisesti tutkimusasetelmassa validiteetti on hyvä, mutta käytännössä sen hyödyntäminen, etenkin yhteiskunnallisia ja kriminologisia ilmiöitä tutkittaessa, on harvinaisempaa, eikä usein edes mahdollista. (Farrington, Gottfredson, Sherman & Welsh 2002; Kivivuori & Aaltonen 2009, 50.)

Ilman vertailuryhmää voidaan Maryland-kriteeristöllä saavuttaa näyttötaso kaksi. OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuutta mittaavassa tutkimusasetelmassa ei ole eettisesti eikä yhdenvertaisuus huomioiden mahdollista jakaa toimintaan erityisillä kriteereillä valikoituja asiakkaita satunnaisesti koe- ja vertailuryhmään. Arviointi voidaan toteuttaa myös ilman koeasetelmaa, kunhan lähtötilanne ennen interventiota on tiedossa ja tieto intervention jälkeisestä tilanteesta kerätään asianmukaisesti. OmaPoliisi-asiakkuuden aloituksessa koottua arviointitietoa peilataan lopputilanteeseen ja niiden avulla tehdään päätelmä onnistumisesta. Ennen ja jälkeen tilannetta vertaamalla voidaan osoittaa intervention aiheuttama muutos tai vaikutus. (Aalto-Kallio, Saikkonen & Koskinen-Ollonqvist 2009, 29,104.) Tämän jälkeen tulee tulos analysoida eli vaikuttiko interventio asetetun tavoitteen mukaisesti.

8 Tutkimuksen tarkastelua ja tutkimusaineiston avaaminen

Tutkimuksen aikajaksolla 1.3.-31.12.2018 käynnistettiin neljätoista OmaPoliisi-asiakkuutta. Kaikki OmaPoliisi-toimintaan kriteereiden perusteella valitut henkilöt olivat miehiä. Ikäjakama oli 14-17-vuoteen.

Tietojen poiminta on tapahtunut tutkijan toimesta poliisiasiaintietojärjestelmästä ja tiedot ovat salassa pidettäviä. Erityistä huomiota on kiinnitetty asiakkaiden anonyymiteetin turvaamiseen. Alkuperäinen aineisto oli vain tutkijan saatavilla ja aineiston käsittelystä sekä analyysistä vastasi vain tutkija. Tutkimusaineistosta on tietojen keräämisen jälkeen taulukoinnin yhteydessä poistettu kaikki tunnistelliset tiedot, joiden perusteella voidaan tunnistaa yksittäinen henkilö välittömästi tai välillisesti. Otannan pienuuden vuoksi ei ikätietoa eikä esimerkiksi rikoshistoriaa avata tarkemmin tapauskohtaisesti. Alle 15-vuotiaista rikolliseen tekoon epäillyistä käytetään yhtenevästi rikoksesta epäilty -termiä.

Vaikuttavuuden arviointitutkimukseen OmaPoliisi-asiakkaista valikoitui kahdeksan henkilön kohdejoukko. Tutkimusaineistoon ei sisällytetty kolmea asiakkuutta, jotka olivat käynnistyneet vasta loka- ja marraskuussa, jolloin seurantajakso oli liian lyhyitä. Loput hylättiin liian puutteellisten kirjausten vuoksi.

Pisin seurantajakso oli 8 kuukautta ja lyhin noin 4 kuukautta. Arviointitutkimukseen valittujen henkilöiden asiakkuudet jatkuvat yhtä lukuun ottamatta vielä tämän tutkimuksen päättymisen jälkeen, joten niiden osalta tutkimustulokset ovat enemmänkin väliarviointeja.

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen tapauskohtaisesti asiakkuuden aloituksessa koottua tietoa ja tutkimuksen aikana kerääntynyttä tietoa. Lopuksi verrataan ennen ja jälkeen tilannetta, jotta voidaan osoittaa intervention aiheuttama muutos tai vaikutus.

8.1 Tapaus A

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiaintietojärjestelmässä yhdeksän rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Suurin osa oli jopa vakavia henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikoksia. Lisäksi oli omaisuus- ja huumausainerikoksia.

Seurantajakson kesto oli noin 8 kk ja sen päättyessä henkilölle oli tullut yksi uusi rikosilmoitus rikoksesta epäillyn asemassa.

Asenteet:

Rikosmyönteinen, eikä henkilö ole kokenut tehneensä mitään väärää rikoksia tehdessään. Käyttäytyminen on omaehtoista, joka ilmenee muun muassa niin, ettei kunnioita

auktoriteetteja. Suhtautuminen muihin ihmisiin on usein negatiivista, vähättelevää, uhkaavaa ja väkivaltaista. Osoittaa samanlaista käytöstä ihmissuhteen laadusta riippumatta.

Päihteiden käyttö:

Päihdemyönteinen ja oman kertomansa mukaan käyttää alkoholin lisäksi ainakin kannabista, amfetamiinia ja huumausaineeksi luokiteltavia lääkkeitä.

Tutkimusaineistosta on kirjauksia, että aika-ajoin on ollut päihteettömiä jaksoja.

Vertaisryhmä:

Kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa. Henkilöt, joiden kanssa on rikoksia tehnyt, omaavat samankaltaisen rikos- ja päihdemyönteisen elämäntavan.

Seurantajakson aikana oman kertomuksensa mukaan liikkuu nykyisin sellaisten kavereiden kanssa, jotka eivät tee rikoksia eikä käytä päihteitä.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Vain yksi vanhempi huoltajana. Sijoitettiin kiireellisesti asiakuuden aikana.

Koulu:

Ei ole käynyt säännöllisesti koulussa. Kertonut tulevaisuuden suunnitelmistaan hakeutua jatko-opintoihin.

8.2 Tapaus B

Rikoshistoria:

Ennen asiakuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä kolme rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Rikokset olivat henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikoksia.

Seurantajakson kesto oli noin 7 kk ja sen päättyessä henkilölle ei ollut tullut uusia rikosilmoituksia.

Asenteet:

Teot ovat kohdistuneet naispuolisiin maahanmuuttajataustaisiin henkilöihin. Lisäksi alentava puhetyyli yleisesti naisista.

Muutosta tapahtunut asenteellisuudessa positiiviseen suuntaan, eikä enää uusia tekoja ole tullut ilmi myöskään sidosryhmille.

Päihteiden käyttö:

Päihteet eivät ole liittyneet rikosten tekemiseen. Muuta mainintaa asiasta ei aineistossa ole.

Vertaisryhmä:

Kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Vain yksi vanhempi huoltajana. Huoltajan asenteessa tapahtui asiakkuuden aikana muutos positiiviseen suuntaan ja perheen kokonaistilanne parantui.

Koulu:

Käy säännöllisesti koulussa.

8.3 Tapaus C

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä viisi rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Rikokset olivat henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikoksia sekä omaisuusrikoksia.

Seurantajakson kesto oli noin 7 kk, jonka aikana henkilölle oli tullut kaksi uutta rikosilmoitusta omaisuusrikoksista rikoksesta epäillyn asemassa.

Asenteet:

Tutkimusaineistossa ei ole mainintaa.

Päihteiden käyttö:

Tutkimusaineistossa ei ole mainintaa.

Vertaisryhmä:

Kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Vain yksi vanhempi huoltajana. Ollut sijoitettuna.

Koulu:

Epäsäännöllistä koulun käyntiä.

8.4 Tapaus D

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä 22 rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Suurin osa oli henkeen- ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, joiden joukossa oli myös törkeitä tekemuotoja. Lisäksi oli omaisuusrikoksia.

Seurantajakson kesto oli noin 4 kk ja sen päättyessä henkilölle oli tullut kolme uutta rikosilmoitusta rikoksesta epäillyn asemassa. Rikokset olivat huomattavasti lievempiä kuin ennen asiakkuutta tapahtuneet.

Asenteet:

Väkivaltainen ja täysin piittaamaton auktoriteeteista. Rikosmyönteinen.

Päihteiden käyttö:

Alkoholi ja huumeet.

Vertaisryhmä:

Poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa. Henkilöt, joiden kanssa on rikoksia tehnyt, omaavat samankaltaisen rikos- ja päihdemyönteisen elämäntavan.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Molemmat vanhemmat huoltajina, mutta eronneet.

Koulu:

Ei käy koulua.

8.5 Tapaus E

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä kaksi rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa vakaviin henkeen- ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin.

Seurantajakson kesto oli noin 7 kk.

Asenteet:

Rikosten kohteena ulkomaalaistaustaiset henkilöt.

Seurantajakson aikana itse ilmaissut lopettavansa rikollisen toiminnan ja konkreettinen muutos on tapahtunut ulkoisessa habituksessa ja esimerkiksi vaatetuksessa.

Päihteiden käyttö:

Alkoholi ja kannabis.

Vertaisryhmä:

Poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa. Henkilöt, joiden kanssa on rikoksia tehnyt, omaavat samankaltaisen rikos- ja päihdemyönteisen elämäntavan.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Vain yksi vanhempi huoltajana. Sijoitettu.

Koulu:

Tutkimusaineistossa ei ole mainintaa.

8.6 Tapaus F

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä kaksitoista rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Suurin osa oli henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikoksia.

Seurantajakson kesto oli noin 6 kk ja sen päättyessä henkilölle oli tullut yksi uusi rikosilmoitus.

Asenteet:

Hyvin vastaanottavainen, puhuu avoimesti asioistaan ja suhtautuu vastuuntuntoisesti. Osoittaa halukkuutta elämänmuutokseen.

Päihteiden käyttö:

Kannabis.

Vertaisryhmä:

Tutkimusaineistossa ei ole mainintaa.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Vain yksi huoltaja. Sijoitettu.

Koulu:

Käy koulua kohtuullisen säännöllisesti.

8.7 Tapaus G

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä kymmenen rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Rikokset ovat henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikoksia sekä omaisuusrikoksia.

Seurantajakson kesto oli noin 6 kk ja sen päättyessä henkilölle oli tullut yksi uusi rikosilmoitus.

Asenteet:

Ylimielinen, eikä suostu keskustelemaan eikä kommentoimaan. Käyttäytyminen erittäin vihamielistä ja negatiivista.

Seurantajakson aikana ei ole tapahtunut muutoksia suuntaan eikä toiseen.

Päihteiden käyttö:

Alkoholi ja kannabis.

Vertaisryhmä:

Poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Molemmat vanhemmat huoltajia, mutta eronneet. Sijoitettu kiireellisesti asiakkuuden aikana. Sijoituspaikassa noudattaa hyvin sääntöjä ja ohjeita.

Koulu:

Tutkimusaineistossa ei ole mainintaa.

8.8 Tapaus H

Rikoshistoria:

Ennen asiakkuuden alkamista henkilöllä oli poliisiasiantietojärjestelmässä yksitoista rikosilmoitusta, joissa hän oli rikoksesta epäillyn asemassa. Suurin osa oli henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikoksia sekä lisäksi oli omaisuusrikoksia.

Asenteet:

Rikosten kohteena ulkomaalaistaustaiset henkilöt.

Hyvin vastaanottavainen, puhuu avoimesti asioistaan ja katu tehtyjä rikoksia.

Päihteiden käyttö:

Päihteiden sekakäyttöä, alkoholi ja huumeet.

Vertaisryhmä:

Poliisin tietoon tulleet rikokset on tehty porukassa.

Vanhemmat/muu huoltajuus:

Molemmat vanhemmat huoltajina ja ovat hyvin myönteisiä sekä yhteistyöhaluisia viranomaisten kanssa. Sijoitettu.

Koulu:

On käynyt koulua ja opiskelee ammattiin.

9 OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuuden arviointi ja johtopäätöksiä

OmaPoliisi-toiminnan tavoitteena on estää nuorta syyllistymästä uusiin rikoksiin tulevaisuudessa tai vähentää ja lieventää uusintarikollisuutta. OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa oli tarkoitus tarkastella, keiden asiakkaiden osalta interventio on ollut vaikuttava, miten ja miksi sekä vaikuttivatko toimenpiteet toivotulla tai odotetulla tavalla. Seuranta-ajanjakso, joiden aikana tutkimusmateriaali syntyi ja joiden pohjalta vaikuttavuutta arvioidaan, olivat kohtuullisen lyhyitä. OmaPoliisi-interventio vaikuttamisen arvioinnissa osoittautui haasteelliseksi pystyä osoittamaan, että muutos asiakkaan rikoskäyttäytymisessä on aiheutunut juuri OmaPoliisi-toiminnan seurauksena.

Tutkimuksellisesta näkökulmasta olisi ollut selkeämpää arvioida yksiselitteisillä kriteereillä valittua kohdejoukkoa, jolloin vaikuttavuutta olisi pystynyt vertailemaan myös yksilöiden välillä. Alkuperäisen suunnitelman mukaan OmaPoliisi-asiakkaiksi oli tarkoitus valita rikosoikeudellisesti vastuullisia henkilöitä. Esitutinnan keskittämisen prosessin kautta tuli kuitenkin ilmi, että myös tätä nuoremmat henkilöt ovat syyllistyneet vakaviin rikoksiin tai ovat selkeästi rikoskierteessä, eikä aiemmat poliisin interventiot ole tuottaneet tulosta rikollisen elämäntavan katkaisemiseksi. OmaPoliisi-asiakkaiksi valittiin tutkimusajankohtana kaksi alle 15-vuotiasta henkilöä.

Huomionarvoista oli se, että kaikki OmaPoliisi-toimintaan valikoituneet asiakkaat olivat miespuolisia ja jokaisella rikoshistoriassa korostui henkeen- ja terveyteen kohdistuvat rikokset, kuten pahoinpitelyt ja ryöstöt. Tulos on odotetun kaltainen, koska tutkimuksen mukaan miesten väkivaltaa määrittää fyysinen väkivalta ja sillä uhkailu. Lisäksi väkivaltateot ovat pojille selvästi yleisempiä kuin tytöille.

Rikoshistorian tarkastelussa on huomioitu kaikki aikaisemmat rikosilmoitukset, joissa henkilö on rikoksesta epäillyn asemassa. Osalla rikosepäilyt jakautuvat useammalle vuodelle, kun taas osalla ne ovat keskittyneet lyhyemmälle aikajaksolle. Sinänsä rikoshistorian suoraa vertaamista lyhyen asiakkuuden aikana tullessiin uusiin rikosepäilyihin ei ole suoraviivaista eikä ongelmatonta. Kuitenkin on todettava, että poliisin tietoon tulleet uudet rikosepäilyt ovat olleet huomattavasti lievempiä kuin mitä rikoshistoriassa henkilöillä on ollut.

Moninaisten päihteiden käyttö nousi tutkimustuloksissa vahvasti esille. Kannabis ja alkoholi olivat yleisimmin käytettyjä päihteitä, mutta myös huumausaineeksi luokiteltavia lääkkeitä sekä vahvempia huumausaineita käytettiin. Tältä osin tutkimustulos oli odotusten kaltainen ja johdonmukainen aikaisempien tutkimusten tukemien teorioiden kanssa, joiden mukaan nuoruusiässä etenkin päihdeongelmat nousevat rikollisuuden taustatekijöinä esiin.

Pääsääntöisesti kaikki rikokset ennen ja jälkeen OmaPoliisi-asiakkuutta oli tehty vähintään yhden kaverin kanssa. Tutkimusaineistosta oli havaittavissa henkilöitä ja löyhiä ryhmittymiä,

jotka tekivät rikoksia yhdessä. Nuorten tekemissä rikoksissa on tyypillistä, että ne tehdään porukassa ja nuori syyllistyy itse varsin todennäköisesti rikoksiin kuuluessaan porukkaan, jossa tehdään rikoksia. Yhdessä tehdyt rikokset korostavat yhteisöllisyyttä, vastavuoroisuutta ja lojaalisuutta sekä antavat vahvan tunteen kuulumisesta joukkoon. Rikoskumppanuudesta syntynyt velvollisuuden tunne toisten tukemiseen ja lojaalisuuteen havaittiin esitutkinnan aikana. Isolla osalla toisten päälle puhumista eli kavereiden osallisuuden kertomista rikoksessa vältettiin jopa yllättävän voimakkaasti.

Entisestään nuoren riskiä rikoskäyttäytymiseen nostaa alhainen sosiaalinen pääoma. OmaPoliisi-toiminnalla pyrittiin vaikuttamaan asiakkaan negatiiviseen pääomaan eli vertaisryhmään (rikoskumppaneihin) toisaalta taas kasvattamaan positiivista sosiaalista pääomaa, kuten suhdetta huoltajiin tai muihin läheisiin tahoihin. Rikoskumppaneihin vaikuttaminen oli mahdollista esitutkinnan aikana tehtävin järjestelyin, kuulustelutaktisin keinoin ja pakkokeinoja käyttämällä.

Taulukossa yksi on esitetty poliisin tietoon tulleet ryöstötapaukset poliisilaitoksittain vuosina 2008-2018, joissa rikoksesta epäilty on alaikäinen. Helsingissä alaikäisten tekemät ryöstöt ovat tilastollisesti muuta maata huomattavasti yleisempiä. Helsingissä ryöstötapauksien määrä vuonna 2018 on merkittävästi pienempi kuin edellisenä vuonna, jolloin Nuorisoryhmä ja OmaPoliisi-toiminta ei ollut vielä toiminnassa. Ryöstörikoksiin puuttuminen on ollut Nuorisoryhmän erityispainopiste ja niiden kokonaisvaltaiseen, laadukkaaseen ja nopeaan esitutkintaan on panostettu. Tehokkaalla interventiolla voidaan vähentää rikoksen tekijän rikollista käyttäytymistä tulevaisuudessa ja vaikuttaa hänen rikoskumppaneihinsa. Saman aikaisesti Länsi-Uudellamaalla tapaukset ovat lisääntyneet voimakkaasti.

Taulukko 1 Ryöstötapaukset poliisilaitoksittain vuosina 2008-2018, joissa epäilty on alaikäinen (PolStat)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
215 Helsinki	76	103	95	171	69	103	172	82	189	111	70
806 Itä-Uusimaa	64	25	30	28	45	33	48	11	34	53	43
815 Kaakkois-Suomi	5	8	13	15	19	8	11	25	23	8	10
818 Länsi-Uusimaa	21	18	26	20	16	34	16	16	33	38	90
821 Häme	10	18	22	7	5	6	4	19	8	4	9
833 Sisä-Suomi	44	26	39	26	16	21	24	24	61	34	32
836 Pohjanmaa	14	20	9	6	12	3	9	1	6	12	7
842 Lounais-Suomi	23	34	24	34	26	33	27	15	30	45	18
851 Itä-Suomi	14	19	21	13	12	1	7	11	5	2	11
863 Oulu	20	16	28	15	25	8	38	12	22	10	9
866 Lappi	3	8	0	3	1	0	4	1	0	3	0
872 Ahvenanmaa	0	0	0	1	0	0	0	0	2	4	0
Ulkomaat	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Summa	294	296	307	339	246	250	360	217	413	324	299

Vaikuttavuustutkimuksessa oli sivupolkuna tarkoitus havainnoida myös esitutinnan aikana käytettyjen henkilöön kohdistuvien pakkokeinojen vaikuttavuutta. Positiivisena ja jopa hieman yllätyksellisenä tutkimustuloksena oli se, että matkustuskieltoon määrääminen todettiin erittäin toimivaksi keinoksi estää nuorta syyllistymästä uusiin rikoksiin tai osallistumasta muunlaisiin hänen omaa tai muiden turvallisuutta heikentäviin häiriöihin tai ei-toivottuihin tapahtumiin mukaan lukien päihteiden käytön. Poliisi sai nuoren matkustuskiellosta positiivista palautetta eri tahoilta. Vanhemmat olivat tyytyväisiä siihen, että poliisi oli asettanut nuorelle kotiintuloajan, lastensuojelun työntekijöiden mukaan matkustuskielto toimi paremmin kuin lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet ja nuoren itsensä osalta matkustuskielto oli toiminut hyvänä tekosyynä olla ottamatta yhteyttä tiettyihin henkilöihin tai oleskella tietyllä alueella. Lisäksi useampi nuori oli käynyt koulua säännöllisesti ollessaan matkustuskiellossa. Pakkokeinoilla ei yksinään saavuteta haluttuja tavoitteita, vaan ne täyttyvät silloin kun OmaPoliisi-asiakas ja hänen huoltajansa oikeuttavat ja hyväksyvät poliisitoimet ainakin jossakin määrin. Tämä vaatii poliisin perusteluja pakkokeinojen käyttämiselle ja niihin liittyvien tavoitteiden avaamiselle.

OmaPoliisi-tutkimuksen aineistosta oli havaittavissa, että rikoksesta epäiltynä kiinniotetut nuoret oikeasti pysähtyivät pohtimaan elämäänsä ja asenteitaan sekä keinoja negatiivisen kierteen katkaisemiseen. Samanlaisia havaintoja on tehty myös aikaisemmissa tutkimuksissa. Kaikki eivät kuitenkaan reagoineet samalla tavalla, vaikka osa ilmaisikin selkeästi, ettei aio enää tulevaisuudessa hankkiutua poliisivankilaan.

Tutkimusaineistosta ilmeni, että OmaPoliisi-asiakkaista kolmella oli vain yksi huoltaja, kahdella oli molemmat vanhemmat huoltajina, mutta lapsi ei ollut toisen vanhemman kanssa tekemisissä. Vain yhdellä oli molemmat vanhemmat huoltajina. Kaikki OmaPoliisi-asiakkaat

yhtä lukuun ottamatta olivat sijoitettuina tai sijoitettiin asiakkuuden aikana kodin ulkopuolelle. Lapsen sijoittaminen on yhteydessä useisiin hyvinvoinnin puutteisiin ja elinoloihin. Yleisimpiä syitä kodin ulkopuolelle sijoittamiseen on vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, joiden seurauksena lapsen huolenpito jää heikoksi. Lapsen itsensä oirehtiminen rikoksilla tai päihteiden käyttö voi myös olla perusta sijoittamiselle. Tällöinkin taustalla ovat vanhemmuuden ongelmat, kuten välinpitämättömyys lapsen kasvatuksen ja ohjauksen tarpeesta. (Pulkkinen 2002, 126.) Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että perhesiteiden heikkeneminen tai perheen hajoaminen kasvattavat riskiä ajautua rikoskäyttäytymiseen etenkin pojilla. Kun perheessä ilmenee puutteita sosiaalisessa pääomassa, korostuu kodin ulkopuolista tukea ja kontrollia tarjoavien ympäristöjen rooli, kuten koulun. Tämän tutkimuksen tuloksena oli, että vain muutama OmaPoliisi-asiakkaista kävi koulua säännöllisesti. Tutkimusten mukaan koulutuksen ulkopuolelle jääminen on syrjäytymisen riskitekijä ja kouluttamattomille nuorille kasaantuu hyvinvoinnin ongelmia (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018).

Osalla nuorista sitoutuminen ja luottamuksen syntyminen OmaPoliisiin tapahtui kohtuullisen nopeasti. Samankaltaisia havaintoja on tehty aikaisemmassa tutkimuksessa, jonka mukaan poliisin toiminta tuntui merkittävältä tuelta pojille, jotka olivat ajautuneet vaikeuksiin. Tässä valossa OmaPoliisi voi olla merkittäväkin sosiaalisen pääoman lähde rikolliseen elämäntapaan ajautuneelle nuorelle. Toisaalta OmaPoliisi-asiakkuus voi näyttäytyä asiakkaalle valvonnan ja kontrollin lisääntymisen tunteena, koska poliisi pitää yhteyttä häneen myös varsinaisen esitutkinnan päätyttyä. Aikaisemman tutkimuksen mukaan asiakkaat kuitenkin hyväksyvät kontrolloinnin silloin, kun se yhdistyy huolenpitoon ja ohjaamiseen. Tällöin se on myös vaikuttavaa. Useat nuoret olivat itse yhteydessä OmaPoliisiin, etenkin silloin, kun heille tuli eteen haasteita. Esimerkiksi eräs nuori soitti OmaPoliisille, koska oli kokenut, että häneltä oli perusteettomasti evätty etuuksia sijoituspaikassa. OmaPoliisi selvitteli asiaa nuoren puolesta avoimesti, eikä lopputuloksella sinänsä ollut merkitystä. Merkitystä oli sillä, että luottamus OmaPoliisiin oli rakentunut niin vahvaksi, että hänen puoleensa oli helppo kääntyä. Toisenlainen esimerkki on esimerkiksi nuoren ammatinvalintaan liittyvissä kysymyksissä auttaminen. OmaPoliisi selvitti nuorelle, minkälaisia vaikutuksia hänen rikoshistoriallaan on päästä haaveammattia opiskelemaan. Nuorelle annettiin realistinen toivonpilkahduksen sisältävä vastaus, johon sisältyi, että uusia rikoksia ei voi enää tulla. Työhönsä motivoitunut ja sen tärkeäksi kokeva poliisimies kykenee ydintehtävänsä lisäksi aika-ajoin astumaan sosiaalityöntekijän tai huoltajan saappaisiin.

Useammassa tapauksessa vanhempi oli keinoton lapsen kanssa, jopa niin että lapsi pystyi määrittelemään vanhemman toimintaa. Sama havainto on noussut esille Niemen (2010, 120) tutkimuksessa, missä poliisien ja vanhempien välisissä keskusteluissa on vanhempien keinottomuus ja neuvottomuus tullut ilmi. Huoltajien tosiasiallinen yhteistyöhaluttomuus ja vastuunottamisen vaikeus nousi esille muutamissa tapauksissa. Tällainen ilmeni esimerkiksi

tapauksessa, jossa vanhempi ei pitänyt normirikkomuksena alle 15-vuotiaana tehtyjä rikoksia, koska lapsi ei ollut rikosoikeudellisesti vastuussa, eikä ole tämän vuoksi saanut seuraamusta. Toisena esimerkkinä voi mainita lapsen ns. piilottelemisen tai elämisen rahoittamisen hatkareissulla eli kun hän on poistunut luvatta sijaishuoltopaikastaan. Samalla huoltaja sallii lapsen poissaolon koulusta. Näissä tapauksissa vanhempi asettaa viranomaiset ja lapsen toiminnan vastakkain, jolloin viranomaisten toimenpiteillä ei saavuteta tavoiteltua tulosta. Niemen (2010, 115) tutkimuksessa poliisit ovat pitäneet äärimmäisen hälyttävinä tilanteita, joissa vastuun välttäminen ilmenee vanhemman voimakkaana kyllästyneisyytenä, välinpitämättömyytenä ja kiinnostuksen puutteena. Mikäli vanhempien asennoituminen tilanteeseen ja viranomaisiin on myötämielinen, voidaan yhdessä onnistuneesti vaikuttaa lapsen rikoskierteen katkaisemiseen ja sitä kautta elämänlaadun paranemiseen.

OmaPoliisin ja vastuusosiaalityöntekijän tiivis vuorovaikutuksellinen ja asiakaslähtöinen työ yhdessä sekä tiedon reaaliaikainen vaihtuminen on helpottanut tietoon pohjautuvien päätösten tekemistä. Muutamissa tapauksissa OmaPoliisi teki koosteen asiakkaan tilanteesta sosiaalityöntekijälle esimerkiksi hallinnollisten päätösten tueksi. Tulevaisuudessa viranomaisyhteistyössä kannattaa huomioida OmaPoliisi-asiakkaan mahdollinen kodin ulkopuolinen sijoituspaikka. Mikäli nuori sijoitetaan etenkin asiakkuuden alkumetreillä maantieteellisesti kauaksi Helsingistä, yhteydenpito nuoreen ja luottamuksellisen suhteen syntyminen vaikeutuu.

Saatujen tutkimustulosten kautta voidaan pohtia, millaisiin henkilöihin OmaPoliisi-toiminnalla pystytään parhaiten vaikuttamaan ja kohdentaa satsaus heihin. Merkittävän vaikuttavuuden saavuttaminen tarvitsee aikaa ja esimerkiksi 17-vuotta täyttäneen nuoren kanssa työskentelyaika jää varsin lyhyeksi. Iän näkökulmasta OmaPoliisi-asiakkuus olisi tuloksellisinta aloittaa mahdollisimman varhain valintakriteerit huomioiden. Jokaisen potentiaalisen asiakkaan kohdalla on tehtävä tapauskohtainen arvio siitä, millainen vaikutus olisi riittävä ja mitä vaikutuksia on pidettävä tavoittelemisen arvoisina tai toisaalta mitä vaikutuksia on pyrittävä välttämään.

10 Pohdintaa, kehittämissuhteita ja jatkotutkimusaihe

Nuorisoryhmän toiminta polkaistiin käyntiin niin sanotusti tyhjästä, tarkoittaen muun muassa toimitilojen kalustamista, henkilöstön rekrytointia, perehtymistä ja perehdyttämistä. Olin itse työskennellyt Sisäministeriössä ja Poliisihallituksessa noin kolme vuotta siviiliviroissa, jonka vuoksi oman aikansa vaati myös peruspoliisitehtävien ja työkalujen mieleen palauttaminen. Samaan aikaan valitsin tämän opinnäytetyön aiheen ja käynnistimme OmaPoliisi-toiminnan. OmaPoliisi-toimintamallissa keskitytään marginaaliseen osaan nuoria, jotka jatkavat rikosten tekemistä ensimmäisten tekojen jälkeen, eikä tehdyillä interventioilla ole asiaan pystytty vaikuttamaan. Mikäli rikoskierteeseen ei kyetä puuttamaan, nämä henkilöt muodostavat aikuistuuksaan rikollisten pienen, mutta kovan ytimen.

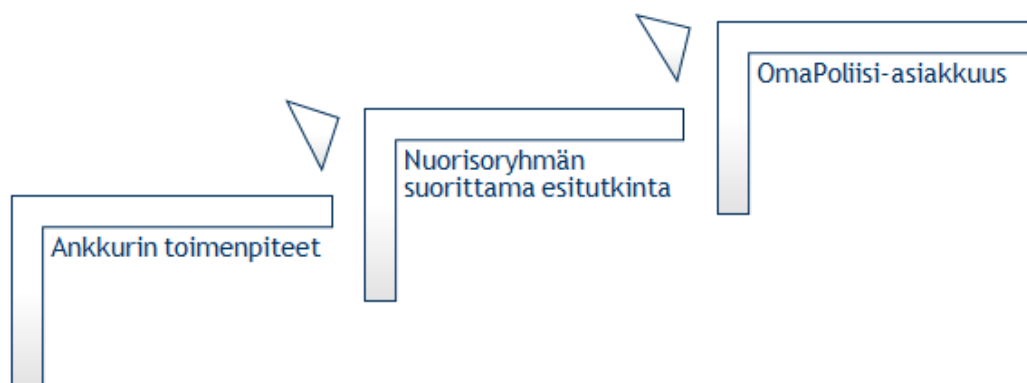

Koska OmaPoliisi-asiakkuuksia käynnistettiin koko tutkimuksen teon ajan, niiden kesto ja kerääntynyt aineisto ei ole käsittely- ja analysointivaiheessa yhteismitallinen. OmaPoliisi-toiminta oli ja on edelleen jatkuvassa kehityksessä oleva toimintamalli, jolle raakaraamit laadittiin keväällä 2018. Samassa yhteydessä luotiin työmuodosta ja käytettävissä olevista työkaluista ohjeistus. Lisäksi tuotettiin asiakirjapohja tietokentistä, joita kerätään toiminnan toteuttamiseksi. Samalla tämä aineisto kerääntyi vaikuttavuudenarvioinnin tutkimusmateriaaliksi. Ohjeistusta on tarkennettu toiminnan ja tutkimuksen teon aikana. OmaPoliisi-toimintaan ei voida luoda kiinteitä toimintamalleja, vaan toimintasuunnitelma on räätälöitävä jokaiselle asiakkaalle yksilöllisesti tietoon perustuen.

Henkilöstö ja työmenetelmät ovat poliisin toiminnallisten tavoitteiden tärkein pääoma (Poliisihallitus 2015, 4). Vajaan vuoden kokemuksen jälkeen OmaPoliisi-toimintamalliin on tunnistettu liittyvän henkilöriski, joka toteutuessaan voi johtaa häiriötilanteeseen toiminnassa. Henkilöstön vaihtuvuus on pysyvä tila. International Standardization Organisationin 22300-standardin mukaan liiketoiminnan jatkuvuus tarkoittaa organisaation kykyä jatkaa tuotteiden tai palvelujen toimittamista hyväksytyllä ennalta määritellyllä tasolla häiriötilanteen jälkeen (Koskenranta 2016, 5). Toiminnan jatkuvuus voidaan määritellä myös resurssilähtöisesti. Tällöin avainresurssien keskeytymätön saatavuus on välttämättömien toimintojen jatkuvuuden kannalta ydinasia. (Hiles 2014, 2.) OmaPoliisi-toiminnassa avainhenkilönä on poliisimies, joka toimii asiakkaan OmaPoliisina. Toiminta siis henkilöityy voimakkaasti yhteen poliisimieheen, joka on luonut usein luottamuksellisen asiakassuhteen niin nuoreen kuin hänen läheisiinsä. Toiminnan ja palvelun jatkuvuus ei kuitenkaan voi olla riippuvainen yhdestä henkilöstä, eikä avainrooli saisi muodostua liian vahvaksi (Suomen Riskienhallintayhdistys). Työpanos voi olla korvattavissa ja tiedon siirtyminen hallittavissa, mutta toiminnan keskiössä olevan asiakassuhteen siirtyminen henkilöltä toiselle on hankalammin toteutettavissa. Tällainen asetelma on haavoittuva ja joustamaton reagoimaan muutoksiin, kuten esimerkiksi poliisimiehen pitkiin poistumiin tai siirtymiseen toisiin tehtäviin. Toiminnan kehittämiseksi kestävämpään suuntaan ja laadun takaamiseksi toiminta organisoidaan jatkossa ainakin kokeiluluontoisesti niin, että OmaPoliisin muodostaa tutkijapari yhteistyössä. Tutkijaparin käyttöönotto tulee kuitenkin arvioida aina tapauskohtaisesti ja asiakaskeskeisestä näkökulmasta. Tällä toimintamallilla kyetään kasvattamaan resilienssiä eli kykyä hallita häiriöön liittyvää riskiä. Varmistetaan toiminnan jatkuminen ennalta määritellyllä tasolla sekä asiakkaan palveluiden saanti saumattomasti. OmaPoliisi-toiminta on rikostutkijalle oman toimen ohella suoritettava työtehtävä, jonka suorittamiseen on allokoitava tarpeellinen aikaresurssi. Tutkijapariyhteistyö mahdollistaa myös työkuormituksen ja vastuun jakamisen. Onnistunut OmaPoliisi-työskentely vaatii rikostutkijalta aktiivisuutta, itseohjautuvuutta ja sitoutumista.

Työmenetelmien osalta OmaPoliisi-toiminnassa päästiin hyvään vauhtiin, mutta toimintaa voi edelleen kehittää uusilla työvälineillä ja menetelmillä. Sosiaalisen median hyödyntäminen on huomioitava toiminnassa mahdollisimman pian. Sosiaalisen median palveluita voidaan hyödyntää muun muassa yhteydenpitoalustana asiakkaisiin ja rikostutkinnan näkökulmasta tietolähteenä. OmaPoliisi-toiminnassa dokumentoitu aineisto oli tietosisältöjen osalta laadultaan ja tarkkuudeltaan vaihtelevaa, mutta myös puutteellista. Pohtiessani syytä tähän, palasin tarkastelemaan kuviossa neljä kuvaamaani OmaPoliisi-toiminnan kokeilevan kehittämisen prosessia. Tämä nosti esille konkreettisen tarpeen sille, että jatkuva kehittäminen toiminnan aikana vaatii kokeilukulttuurin ylläpitämisen, mutta myös aktiivisen seurannan. Kehittämisideoita käytännössä testaamalla ja muokkaamalla pystytään oppimaan toimivuudesta ja kyetään tekemään muutoksia kohti haluttua lopputulosta. Esimiestyöskentelyn näkökulmasta tulisi paremmin kyetä osallistamaan henkilöstöä toimintamallien kehittämiseen, jolloin tehtyjen ratkaisujen tai valintojen perusteet olisi helpompi sisäistää ja sitoutua toimintamallin toteuttamiseen käytännön työssä. Toisaalta tuloksia arvioitaessa on huomioitava kohtuullisen lyhyt aikajakso, minkä Nuorisoryhmä on toiminut ja uusi toimintamalli ollut käytössä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna OmaPoliisi-toiminta on käynnistynyt hyvin ja sen kehittämisessä on tapahtunut edistymistä.

Ensisijaisesti arvioinnin on palveltava arvioitavaa toimintamallia ja sen kohteena olevia asiakkaita. Toissijaisesti sen tehtävä on palvella muita ammattilaisia tai organisaatioita. (Aalto-Kallio, Saikkonen & Koskinen-Ollonqvist 2009, 10.) Turvallisuuden parantaminen ja turvallisuutta vaarantavien ilmiöiden sekä rikosten ennalta estäminen vaatii yhteistyötä eri viranomaisten ja järjestöjen kanssa (Valtioneuvosto 2017, 13). OmaPoliisi-toiminnalla voidaan motivoida ja tukea, yhteen sovittaa tehokkaammin sekä oikea-aikaisesti, eri avainsidosryhmien työtä asiakkaan kanssa. Lisäksi tietojohdoisella toiminnalla voidaan tehdä näkyväksi asiakkaan tilanne kaikille osapuolille ja jakaa vastuuta työn suuntaamisesta pitkäjänteisesti ja priorisoiden kohti yhteisesti asetettuja päämääriä, tavoitteiden ja toimenpiteiden kautta. Tiiviin sidosryhmävuoropuhelun kautta pystytään vaikuttamaan asiakkaan elämänkulkuun ja uusintarikollisuuteen. Helsingin poliisilaitoksessa Ankkurin, Nuorisoryhmän perustoiminnan ja OmaPoliisi-toimintamallin kautta muodostuu portaittain etenevä interventiomalli nuorelle, joka syyllistyy toistuvasti rikoksiin (kuvio 11).

Kuvio 11 Portaittainen interventiomalli toistuvasti rikoksiin syyllistyneelle nuorelle

Saumattomalla yhteistyöllä karsitaan päällekkäisyyksiä ja kasvatetaan asiakkaiden saamaa arvoa. Lisäksi pystytään parantamaan laatua ja operatiivista tehokkuutta. Helsingin poliisilaitos kykenee toimimaan erittäin kattavasti, tehokkaasti ja yhdenmukaisesti lasten ja nuorten rikosasioiden osa-alueella.

Arvioinnin paras anti saadaan, kun sekä prosessin aikana että sen päätyttyä laaja-alaisesti kehittää, tukee ja parantaa toimintaa sekä tuottaa sellaista tietoa, josta on hyötyä päätöksenteossa (Aalto-Kallio, Saikkonen & Koskinen-Ollonqvist 2009, 53, 74). Tältä osin opinnäytetyöprosessi vaikuttavuustutkimuksineen on onnistunut erinomaisesti. Opinnäytetyön kirjoittaminen on laajentanut ja syventänyt ymmärrystä aihealueesta sekä niistä syy-seuraussuhteiden osa-alueista, joihin pystytään vaikuttamaan poliisitoiminnallisilla keinoin. Prosessin aikana kerättyä tietoa on hyödynnetty ja tullaan edelleen hyödyntämään Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmän työkäytäntöjen ja etenkin OmaPoliisi-toiminnan kehittämisessä.

Tässä opinnäytetyössä syntyneitä vaikuttavuustutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää interventiomallin jatkokehittämiseen ja päätösten tueksi esimerkiksi resurssoinnissa sekä tukemaan tavoitetta tuottaa poliisitoiminnassa valtakunnallisesti käyttöönotettava OmaPoliisi-toimintamalli. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että kyseessä on varsin lyhyen aikavälin vaikuttavuuden arviointi. Mielenkiintoinen ja tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisi pitkäkestoisen vaikuttavuuden arvioiminen, jossa OmaPoliisi-asiakkaan tilannetta seurataan koko asiakkuuden ajan. Pidemmän ajan seurantatutkimuksella saataisiin kerättyä tarkempaa tietoa kriteereistä, joiden perusteella OmaPoliisi-asiakkuuksia kannattaa aloittaa parhaiden tulosten saavuttamiseksi sekä hyviksi havaituista interventiotyökaluista. Lisäksi olisi mielenkiintoista kartoittaa asiakkaan sosiaaliseen pääomaan kuuluvien henkilöiden sekä

sidosryhmäedustajien mielipiteitä OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuudesta asiakkaan elämään kokonaisvaltaisemmin.

Nyt, kun tämä opinnäytetyö on saatettu valmiiksi, Nuorisoryhmä on täyttänyt 1 vuotta. Useamman kerran olen kuluneen vuoden aikana pohtinut, että olisin voinut valita yksinkertaisemman aiheen opinnäytetyölleni. Vaikuttavuustutkimus on todella haasteellinen tutkimuksen laji. Toisaalta pidän haasteista ja tutustuessani paremmin vaikuttavuuden mittaamiseen ja tutkimuksiin, olin yllättynyt kuinka vähän poliisitoimialalta on tehty vaikuttavuustutkimusta. Vaikuttavuutta kannattaa kuitenkin yrittää mitata, vaikka epävarmuutta siitä, mikä mihinkin vaikutti varmasti jää.

Lopuksi haluan kiittää Helsingin poliisilaitoksen Nuorisoryhmän rikostutkijoita, jotka ovat todellisia ammattilaisia ja suhtautuvat työhönsä huumorinsävytteisellä vakavuudella. Motivoituneen ja sitoutuneen henkilöstön kanssa on mahdollista luoda edellytykset toiminnan kehittämiselle sekä ylläpitää toimintaa, joka menestyy ja pysyy elinvoimaisena.

Lähteet

Painetut

Aalto-Kallio, M., Saikkonen, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2009 Arvioinnin kartalla - matka teoriasta käytäntöön. Helsinki: Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 7/2009.

Aaltonen, M. & Kivivuori, J. 2009. Vaikuttavuustutkimus. Teoksessa J. Kivivuori (toim.) Nuorten syrjäytyminen ja rikollisuus. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 94. Helsinki: Hakapaino Oy.

Vitaro, F., Brendgen, M. & Boivin, M. 2018. Peers and Agression: From Description to Prevention. Teoksessa Vazsonyi, A., Flannery, D. & DeLisi, M. (toim.) The Cambridge handbook of violent behavior and aggression. Second edition. Cambridge University Press.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen 3. painos. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino.

Harrikari, T. 2008. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 87. Helsinki: Hakapaino oy.

Helminen, K., Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M. & Viitanen, M. 2014. Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki: Talentum.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Helsinki: Hakapaino Oy.

Ilmonen, K. 2018. Muuan diskurssianalyysi: esimerkkinä Chydenius-instituutin vaikuttavuustutkimus. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 134-147.

Jussila, M. 2010. Yhteiskuntavastuu. Nyt. Vantaa: INFOR.

Keinänen, A. 2009. Nuorten rikoskäyttäytymisen ja uhriksi joutumisen välinen suhde. Teoksessa Salmi, V. (toim.) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskyselyiden tuloksia 1995-2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 246. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kekki, K. 2016. Itsekriminointisuoja esitutkinnassa. Teoksessa Koponen, P., Lahti, R. & Konttinen-Di Nardo, E. (toim.) Kirjoituksia rikosprosessioikeudesta. Helsingin hovioikeus. Tampere: Grano Oy.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 73-87.

Kivivuori, J. 2013. Rikollisuuden syyt. Uudistettu toinen laitos. Helsinki: Nemo.

Näsi, M. 2016. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia18/2016.

Niemi, M. 2010. Moraalijärjestystä tuottamassa. Tutkimus poliisityöstä lasten parissa. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.

- Moilanen T., Airaksinen M. & Kangasniemi, M. 2019. Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16.
- Piispa, M. & Heiskanen, M. 2017. Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Miksi tarvitaan tietoa väkivallan yleisyydestä? Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino.
- Pulkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rantaeskola, S. 2014. (toim.) Esitutkintalaki — kommentaari. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja 21. Tampere: Juvenes Print.
- Saarikkomäki, E. 2010. Nuoriin kohdistuva poliisikontrolli kyselytutkimuksen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 106. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Salmi, V. 2006. Sosiaalinen pääoma ja nuorisoriikollisuus. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. T (toim.) Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Vainio, K. 2016. Nuoren puhuttelu tuomioistumessa. Teoksessa Koponen, P., Lahti, R. & Konttinen-Di Nardo, E. (toim.) Kirjoituksia rikosprosessioikeudesta. Helsingin hovioikeus. Tampere: Grano Oy.
- Talvio, C. & Välimaa, M. 2004. Yhteiskuntavastuu ja johtaminen. Helsinki: Edita.
- Tolvanen, M. & Kukkonen, R. 2011. Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Valtioneuvosto. 2017. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta. Sisäministeriön julkaisu 15/2017.
- Vilka, H., 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virallislähteet
- Esitutkintalaki (805/2011)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Pakkokeinolaki (806/2011)
- Poliisilaki (872/2011).
- Julkisuuslaki (621/1999)
- Sovittelulaki (1015/2005)
- Euroopan ihmisoikeussopimus (63/1999)
- Oikeudenkäymiskaari (4/1734)

HE 271/2004 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien rikosasioiden käsittelyä käräjäoikeudessa koskevien säännösten muuttamisesta.

HE 22/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

HE 177/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Oikeuskäytäntö

KKO 2010:77

Sähköiset

Aaltonen, M. & Tyni, S. 2017. Vaikuttavuuden arviointi rikosseuraamusalalla. Haaste 1/2017. Viitattu 12.12.2018.

<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12017/vaikuttavuudenarviointirikosseuraamusalalla.html>

Aineistonhallinnan käsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.3.2019. <https://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/aineistonhallinnan-suunnittelu.html>

Aistrich, M. 2014. Sitra. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? Viitattu 31.3.2019. <https://www.sitra.fi/artikkelit/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittaa-mitata/>

Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt menetelmä -käsikirja. Helsinki: Stakes. Viitattu 22.11.2018

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77071/vaikuttavuuden_arv.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Elinkeinoelämän keskusliitto. Vastuullisuus. Viitattu 23.3.2019. <https://ek.fi/mita-teemme/energia-liikenne-ja-ymparisto/vastuullisuus/>

Ellonen, N. (toim.). 2013. Rikostutkinta lapsiin kohdistuvissa väkivalta- ja seksuaalirikoksissa. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 20. Viitattu 16.3.2019.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87155/Oppikirjoja20_web.pdf?sequence=1

Ellonen & Rantaeskola (toim.) 2016. Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyjen tutkinta. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 24. Viitattu 23.3.2019.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/118228/Oppikirjat_24_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Elonheimo, H. 2010. Nuorisirikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 14.2.2018.

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

EUCPN:n sihteeristö. 2013. Eurooppalainen rikosentorjuntaneuvosto. Rikosentorjuntaa koskevien hankkeiden arviointi. EUCPN:n käsikirjasarja nro 3. Viitattu 12.12.2018.

<https://rikosentorjunta.fi/documents/5235988/5514012/2013+Rikosentorjuntahankkeiden+arviointi++EUCPN+käsikirja+nro+3>

Farrington, D.P., Gottfredson, D. C., Sherman, L.W. & Welsh, B.C. 2002. The Maryland Scientific Methods Scale. Teoksessa Evidence-Based Crime Prevention. Viitattu 29.11.2018

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/laurea/reader.action?docID=180707>

Hakaniemi, J. 2012. Analyysitoiminta ja päätöksenteko paikallispoliisissa. Tietojohtoisen poliisitoiminnan sovelluksia. Tampereen yliopisto. Pro Gradu - tutkielma. Viitattu 10.3.2019. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84412/gradu06592.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HE 44/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Viitattu 22.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020044#idp446684192>

Helsingin yliopisto. 2017. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 22/2017. Rikollisuustilanne 2016. Viitattu 13.1.2018. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2

Helsingin yliopisto. 2016. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 18/2016. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Viitattu 15.2.2018. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/169509/Katsauksia_18_Näsi_2016.pdf?sequence=1

Hiles, A., Noakes-Fry, K. 2014. Business Continuity Managements: Global Best Practices. 4. painos. Rothstein Publishing. Viitattu 17.2.2019. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/Laurea/reader.action?docID=3400330&query=>

Honkatukia, P. 2011. Uhrin oikeusprosessissa - haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 252. Viitattu 16.3.2019. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152425/252_Honkatukia_2011.pdf?sequence=2

Kallio, K. 2015. Palveluinnovaatiot syntyvät vuoropuhelusta ja yhteistoiminnallisesta oppimisesta. Viitattu 28.9.2018. <https://vttblog.com/2015/11/10/palveluinnovaatiot-syntyvat-vuoropuhelusta-ja-yhteistoiminnallisesta-oppimisesta/>

Kim, W. C. & Mauborgne, R. 2015. Sinisen meren strategia. 8. uudistettu painos. E-kirja. Viitattu 7.2.2018. https://laurea.finna.fi/Search/Results?lookfor=sinisen+meren+strategia&type=AllFields&filter%5B%5D=online_boolean%3A1

Kivivuori, J. 2017. Rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokanta. Haaste 2/2017. Viitattu 7.12.2018. <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22017/rikoksantorjunnanarviointitutkimusentietokanta.html>

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Viitattu 30.3.2019. <https://www.elliblibrary.com/reader/9789523455306>

Koivunen, K., Vuorela, T. & Haukkamaa, J. 2014. Käyttäjät ovat merkittävä, mutta vähän hyödynnetty mahdollisuus tutkimus- ja kehitystyössä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 25. Viitattu 18.10.2018. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2014120246780>

Koljonen, E. 2010. Poliisin ja syyttäjän yhteistyön kehittäminen esitutkinnan johtamisen ja laadun näkökulmasta. Tampereen yliopisto. Johtamistieteiden laitos. Väitöskirja. Viitattu 1.4.2019. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66666/978-951-44-8237-3.pdf?sequence=1>

- Korkiamäki, R. 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Tampereen yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 24.2.2019.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68124/978-951-44-9124-5.pdf>
- Korkiamäki, R.2018. Nuorten vertaissuhteet voimavarana. Haaste 3/2018. Viitattu 13.3.2019.
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32018/nuortenvertaissuhteetvoimavarana.html>
- Kälviäinen, M. 2014. Muotoiluajattelua vai muotoilutoimintaa? Teoksessa S. Miettinen (toim.) Muotoiluajattelu. Tampere: Teknologiateollisuus ry. Viitattu 18.10.2018.
<https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-238-118-7>
- Muurman, T. & Kaartinen, K. 2014. Nuoret rikoksenteekijät esitutkinnassa. Haaste 4/2014. Viitattu 20.3.2019.
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42014/nuoretrikoksenteekijatesitutkinnassa.html>
- Neiglick, K. 2004. Klooniin paluu - poliisin toimivaltuuksien kehittämisestä Suomessa. Oikeus 1/2004. Viitattu 4.3.2019. <https://www.edilex.fi/oikeus/3675.pdf>
- Näsi, M. & Tanskanen M. 2017. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 22/2017. Nuorisoriikollisuus. Viitattu 20.2.2018.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2
- Poliisihallitus. 2013. Lapsi asianomistajana ja todistajana poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa. Viitattu 22.11.2018.
<https://thl.fi/documents/647345/808044/LAPSI+ASIANOMISTAJANA+JA+TODISTAJANA+POLIISI+TOIMINNASSA+JA+ESITUTKINNASSA.pdf/47f7aeaf-c81d-4a11-ab58-b078b0c2ffe6>
- Poliisihallitus. 2015. Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelma 2016-2019 ja tulossuunnitelma 2015. Viitattu 18.2.2019.
https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwstructure/30223_Poliisin_toiminta-_ja_taloussuunnitelma_2016-2019_ja_taloussuunnitelma_2015_2.pdf?412b11e6586cd488
- Poliisihallitus. 2017. Poliisin toiminta- ja taloussuunnitelma 2018-2021 ja tulossuunnitelma. Viitattu 13.1.2018.
https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwstructure/57646_Allekirj_PoliisinTTS2018_2021jatuso2017.pdf?7a3f05e6586cd488
- Poliisi. 2017. Poliisin strategia 2017-2020. Viitattu 23.1.2018. <https://www.poliisi.fi/strategia>
- Rikoksantorjuntaneuvosto. Taulukko rikoksantorjunnan arviointitutkimuksen tietokantaan kirjatusta tutkimuksista. Viitattu 12.12.2018.
<https://rikoksantorjunta.fi/documents/5235988/5433724/Rikoksantorjunnan+arviointitutkimuksen+koonnostaulukko/9f3c7da1-a787-4d0f-9d32-e7b14cfd1c31/Rikoksantorjunnan+arviointitutkimuksen+koonnostaulukko.pdf>
- Salmi, V. 2005. Sosiaalinen pääoma ja nuorten rikollisuus. Teoksessa Kivivuori, J. & Salmi, V. Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-2004. Teemana sosiaalinen pääoma. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 214. Viitattu 24.2.2019.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152468/214_Kivivuori_Salmi_2005.pdf?sequence=2
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopiston julkaisuja. Viitattu 20.2.2018.
http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Suomen Riskienhallintayhdistys. Avainhenkilöriskit. Viitattu 16.2.2019. <https://pk-rh.fi/riskien-luokittelu/operatiiviset-riskit/henkiloriskit/avainhenkilot.html>

Suomen YK-liitto. Yritysten yhteiskuntavastuu. Viitattu 23.3.2019. <https://www.ykliitto.fi/yk70v/taloudellinen/yritysten-yhteiskuntavastuu>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2018. Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. Viitattu 11.4.2019. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/syrjaytyminen-ja-syrjaytymisen-riskitekijat

Tolonen, T. 2004. Vanhemmuuden puutteen heijastuminen nuorten sosiaaliseen pääomaan. Nuorisotutkimus 4/2004, 17-34. Viitattu 17.3.2019. <https://blogs.helsinki.fi/tatolone/files/2008/03/nuorten-sosiaalinen-paoma-perheen-hajotessa2008.pdf>

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. E-kirja. Viitattu 20.10.2018. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789521416880> <https://www.ellibslibrary.com.nelli.laurea.fi/reader/9789521416880>

Valtioneuvosto. 2014. Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia vuosille 2014 - 2018. Sisäministeriön julkaisuja 2/2014. Viitattu 22.11.2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79008/Poliisin%20ennalta%20est%C3%A4v%C3%A4n%20toiminnan%20strategia%20vuosille%202014%20-%202018.pdf>

Valtioneuvosto. 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Viitattu 8.9.2018. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_nettili.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Valtioneuvosto. 2016. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Viitattu 22.11.2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74957/Sisaisen_turvallisuuden_selonteko_SUOMI_18052016.pdf

Valtioneuvosto. 2017. Poliisin lupahallintostrategia 2017-2021. Viitattu 25.4.2019. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79145/SM_01_2017_Poliisin_lupahallintostr.pdf

Valtioneuvosto. 2018. Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019-2023. Viitattu 22.2.2019. <https://valtioneuvosto.fi/documents/1410869/4024872/Poliisin+ennalta+est%C3%A4v%C3%A4n+ty%C3%B6n+strategia+2019-2023.pdf/aee0d1f5-8fc9-fac6-1e60-68c0374e296f>

Valtioneuvosto. 2019. Laki esitutkintalain muuttamisesta. Viitattu 18.3.2019. <https://valtioneuvosto.fi/delegate/file/53845>

Julkaisemattomat

Koskenranta, H. 2016. Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen -opintojakson luentomateriaali.

Rantanen, T. 2018. Laurea-ammattikorkeakoulu. Vaikuttavuustutkimus -opintojakson luentomateriaali.

Poliisin valtakunnallisesta tulostietojärjestelmästä (PolStat) kerätyt tilastoja.

Kuviot

Kuvio 1 Helsingin poliisilaitoksen strategia 2020	7
Kuvio 2 Pakkokeinojen vaiheistus esitutkinnassa.....	17
Kuvio 3 Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten tekijät ja uhrin suhteutettuna ikäryhmän kokoon. (Kivivuori ym. 2018).....	25
Kuvio 4 Kokeilevan kehittämisen prosessi	29
Kuvio 5 OmaPoliisi-asiakkuuden työpolku ja toiminnan vaikuttavuustavoite	30
Kuvio 6 OmaPoliisi-toiminnan kehitys- ja innovaatioprosessin vaikuttavuusmalli.....	36
Kuvio 7 Rikostapausten määrät kuukausittain Helsingissä vuosina 2015-2018, joissa rikoksesta epäilty on alaikäinen. (Poliisin tulostietojärjestelmä PolStat)	37
Kuvio 8 OmaPoliisi-toiminnan vaikuttavuuskuvaus.....	39
Kuvio 9 Vaikuttavuustutkimuksen prosessi	40
Kuvio 10 Maryland-kriteeristön tasot ja esimerkki kameravalvonnan arvioinnista	44
Kuvio 11 Portaittainen interventiomalli toistuvasti rikokseen syyllistyneelle nuorelle.....	59

Taulukot

Taulukko 1 Ryöstötapaukset poliisilaitoksittain vuosina 2008-2018, joissa epäilty on alaikäinen (PolStat)	54
---	----